ਮਯਯਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟੇਡ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ

(2022 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 8129)

ਅਪ੍ਰੈਲ 05, 2023

[ਡਾ. ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ*, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ ਅਤੇ

ਹਿਮਾ ਕੋਹਲੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਤੇ 19(2) – ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ – ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ – ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਧੀ – ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ – ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ (ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ.) ਨੇ ਮਯਯਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੂੰ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ' ਕਹਾਂਦੇ ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਜੋ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਜੋ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ – ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਰਿੱਟ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਕੇਂਦਰੀ ਗ□ਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਫੈਸਲਾ: ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ – ਦਾਅਵੇਦਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ ਤਰੀਕਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਮੂਲ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਅਣਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਲੰਘਣ ਹੋਇਆ ਹੈ – ਫਿਰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ – ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ, ਰਾਜ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਪਰਿਦ□ਸ਼ਿਆ ਵਿੱਚ ਉੱਠੇ ਹਨ – ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੰਬਲ ਛੋਟ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ – ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ (i) ਇਸ ਟੈਸਟ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਸਾਵਧਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਹੀ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢੇਗਾ— ਭਾਵੇਂ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ

ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਉਪਾਅ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਦੇ ਹੋਰ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ – ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਦਾ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਮੂਲ ਅਣਘਟਿਤ ਨਿਯੂਨਤਮ ਹੈ, ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ – ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ – ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਥਿਤ ਐਂਟੀ-ਸਥਾਪਨਾ ਰੁਖ ਅਤੇ ਜੇ.ਈ.ਐਚ. ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦਾ ਜੋਖਮ ਹੈ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ – ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ – ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ – ਫੈਸਲਾ: ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ – ਕੇਵਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਹ ਕੁਝ ਗਿਣੇ ਚੁਣੇ ਅਧਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਜੇ ਰਾਜ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਤਮਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ – ਦੂਜਾ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ(ਾਂ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ – ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਮਾਨਕਾਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਉਭਰੇ ਹਨ ਜੋ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ – ਪਹਿਲਾ ਟੈਸਟ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਟੈਸਟ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਲੋੜ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ – ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਰਗੇ ਮਾਨਵੀ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਣ ਲਈ – ਬਲਕਿ, ਇਹ ਰਾਜ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ – ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੇ – ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਹਵਾ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਜੇ ਰਾਜ ਦਾਵਾ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਾਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ (i) ਕੀ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਸਾਵਧਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ – ਅਦਾਲਤ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਨਮਾਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਹੈ – ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ – ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਜਿਸ ਕੋਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ – ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ।

ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ – ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀਆਂ – ਫੈਸਲਾ: ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਿਰਫ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ – ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਗੁਪਤ ਹਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ – ਅਜਿਹਾ ਤਰਕ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ – ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ – ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ – ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨਿਆਂ – ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ – ਪ੍ਰਭਾਵ – ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਦ ਸਾਧਨ – ਜਨਹਿੱਤ ਛੋਟ ਦਾਵਾ – ਸੁਝਾਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕੋਰਸ – ਫੈਸਲਾ: ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋ ਅਨਿਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ – ਪਹਿਲਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ – ਦੂਜਾ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਲਟੀ ਪਾਰਟੀ (ਜੋ ਅਕਸਰ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਵੱਲੋਂ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਬੰਧਨਯੋਗ ਫੈਸਲਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅੱਗੇ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ (ਅਸਵੀਕਾਰ) ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ – ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗੁਪਤਤਾ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ – ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ 'ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ, ਛੁੱਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੋਵੇਗੀ' – ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਰਟਸ. 14 ਅਤੇ 21 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀਮਿਤ ਹੈ–- ਦਾ ਇੱਕ ਅਨੁਸਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਆਰਡਰ ਹੈ - ਜੇਕਰ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਨਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਸਾਧਨ, ਫਿਰ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ - ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਰੂਪ-ਰੇਖਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਉਦੇਸ਼, ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਧਨ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਹਨ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਰਸ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਏ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸਾਰ ਇੱਕ ਸਫਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੋਟ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ – ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ – ਫੈਸਲਾ: ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ – ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਾਂਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਮਨਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੰਰਚਿਤ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ – ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਧਾਰਭੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ

ਦਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮੀਖਿਆ ਮਾਨਕ ਅਤੇ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਨਕ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਦ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ – ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਾ – ਫੈਸਲਾ: ਜਦੋਂ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਾ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਦ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੀਡੀਆ – ਪ੍ਰੈਸ – ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ – ਫੈਸਲਾ: ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰੈਸ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ – ਇਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ 'ਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ – ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ, ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ – ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਤੱਕ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਚੈਨਲ, ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਦੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ, 'ਵਿਰੋਧੀ-ਸਥਾਪਨਾ' ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ (ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ.) ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਚੈਨਲ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਮੁਕਤ ਭਾਸ਼ਣ 'ਤੇ ਠੰਢਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ – ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਆਰਟ.19(2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਨੀਤੀ – ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ (ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ.) – ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ – 'ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਲੈਟਰ' ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10.4 ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ (ਐਮ.ਐਚ.ਏ.) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਉਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਜੋ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਉਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸਿਧਾਂਤ / ਉਸੂਲ – ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ – ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ – ਫੈਸਲਾ: ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਸੂਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਆਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ – ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਚਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਲੋੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ – ਇੱਕ ਗੈਰ-ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਨਿਆਇਕ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਨਪੁਟਾਂ

ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਤਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਮੁਹਾਵਰੇ – ਸ਼ਬਦ "ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਦਾ ਅਰਥ – ਅਰਥ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਸ਼ਬਦ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਸੰਭਵ (ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਣਸਮਝ) ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇ ਜੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ – ਸ਼ਬਦ ਆਪਣਾ ਅਰਥ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ:

1. ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੀ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ 2 ਮਾਰਚ 2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: (i) ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਉਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ; (ii) ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: (a) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਮੂਲਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਨਾ-ਪਾਲਣਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਾਏ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦਾਅਵੇਦਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਰੀਕਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਕੋਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; (b) ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਉਚਿਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਤਰਕ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਭਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (c) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਐਕਸ-ਆਰਮੀ ਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਤੇ ਡਿਜੀ ਕੈਬ ਨੈਟਵਰਕ ਲਿਮਿਟੇਡ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ; (d) ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ, ਰਾਜ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੰਬਲ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ; (e) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ (i) ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਟੈਸਟ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਕਿ ਕੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਧਯਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਉਹੀ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢੇਗਾ।ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ; (i) ਭਾਵੇਂ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ ਅਨੁਪਾਤਕ ਮਾਨਕ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਦਾ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਮੂਲ ਅਣਘਟਿਤ ਨਿਯਮਤਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਬਸਿਡੀਅਰਿਟੀ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; (ii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੀਲਡ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਾਂਗ ਉਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਨੁਪਾਤਕ ਮਾਨਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ। ਜਦੋਂ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲਡ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਣਗਾਈਡਡ ਅਤੇ ਅਧਾਰਹੀਣ ਹੈ। ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਮਾਨਕ ਅਤੇ ਸੀਲਡ ਕਵਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਨਕ ਦੀ ਘਾਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾਅਵੇ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਦ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾਅਵੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸੀਲਡ ਕਵਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; (ii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਗੋਪਨੀਯ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਕੇ ਸਫਲ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਉੱਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ; ਅਤੇ (iii) ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜੋ ਕਿ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ/ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਜੇ.ਈ.ਐਚ. ਨਾਲ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹਨ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਕ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਹੁਣ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਆਗਿਆਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਆਗਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ।

2. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧਾਰ ਵਧ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ (i) ਅਣਉਚਿਤਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਹੀਣਤਾ; (ii) ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ; ਅਤੇ (iii) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਣੁਚਿਤਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆਯੋਗ ਹੈ।ਉਪਰੋਕਤ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 19 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਦੋ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪਹਿਲੂ

ਹਨ- ਔਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟਮ ਅਤੇ ਨੇਮੋ ਜੂਡੇਕਸ ਕਉਸਾ ਸੂਆ ਵਿਚ । ਔਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਿਮੋ ਜੂਡੇਕਸ ਕਾਉਸਾ ਸੂਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੱਖਪਾਤ, ਭਾਵ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। [ਪਾਰਾ 31 ਅਤੇ 32]

3. ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇੱਕ ਠੋਸ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸੈੱਟ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਲਚਕ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਜਨਿਤ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ 'ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ' ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ 'ਸਪਸ਼ਟ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ' ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਅੰਤ-ਆਧਾਰਿਤ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਣਪਾਲਣਾ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ, ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਨਤੀਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

4. ਉਚਿਤਤਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮਾਤਮਕ ਅਵਧਾਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਲ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪਛਾਣਣ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਉੱਚ ਮਾਨਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਨਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਤੌਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਵੈਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

5. ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਐਮ.ਬੀ. ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਾਯ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ਼ੋ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 124 ਦੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਖੁਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਦੂਜਾ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ (ਜੋ ਅਕਸਰ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਦਲੀਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਤੀਜਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਗੁਪਤਤਾ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਸੰਸਕ□ਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ “ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ, ਛੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ”। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਕੁਝ ਅਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵਧੀਕ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਰਾਜ ਦੇ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ(ਾਂ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਸਥਾਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਗੁਪਤਤਾ ਅਤੇ ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀਤਾ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਅਤੇ ਨਿਰਣਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰੇ। ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ ਹੋਵੇਗੀ "ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ, ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ, ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ। ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 21 ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨੁਸਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਧੀ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਤਰਕ ਕ੍ਰਮ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 57-59]

6. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੋਵੇਗੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਾ ਕਰੋ. ਜੇ ਰਾਜ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ (ਆਂ) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਮਾਪਦੰਡ ਜੋ ਉਭਰੇ ਹਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਟੈਸਟ ਜਾਇਜ਼ ਟੀਚਾ ਪ੍ਰਾਂਗ, ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਹੈ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲੋੜ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਰਗੀ ਹੈ. [ਪਰਾ 75]

7. ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਖਾਲੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਇੱਕ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਕੇ (i) ਕੀ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਸਾਵਧਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮਝਦਾਰ ਸਾਵਧਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਥਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਨਮਾਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਸੀਮਿਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰਾਏ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਰਾਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਕਿ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਜਿਸ ਕੋਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

8. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਉੱਚਿਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਉੱਚਿਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦਾ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਨੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ 2 ਮਾਰਚ 2022 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 159)

9. ਆਈ.ਬੀ. ਵੱਲੋਂ ਜਮਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਦੀ ਕਥਿਤ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਗਠਨ 'ਤੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ 1992 ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕੂ) ਐਕਟ 1947 ਅਧੀਨ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 1994 ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਥਿਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਬੰਧ ਜਾਂ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਦੇ ਕੈਡਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਥਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਜਮਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਗਲਤ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਦੇ

ਹਮਦਰਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਜੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਦੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰ ਜੇਈਐਚ-ਜੇ ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੋਈ ਵੈਧ ਮਕਸਦ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 168)

ਐਕਸ.ਐਕਸਲੀਮੈਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 409 : (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 359 ਅਤੇ ਡਿਜੀਕੈਬ ਨੈਟਵਰਕ (ਭਾਰਤ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2019 ਐਸ.ਸੀ. 545 : (2019) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88 - ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ।

ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਐਸ.ਸੀ.ਜੇ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 (2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 641 99 ਯੂ.ਕੇ. 828 : (2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਭਾਰਤ 1(1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248 : (1978) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 621; ਏ.ਸੀ. ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1970) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248 - [1970] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 530; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁੱਖ ਦੇਵੀ ਸੁੱਖਦੇਵ ਸਿੰਘ [1961] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371 ਅਤੇ ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1981) ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 87 : [1982] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 365 - ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ।

ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਾਸੀਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2020) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 637 ਅਤੇ ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਾਸੀਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2021) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 808 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੈਕਡੋਵੈਲ (1996) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 709 : [1996] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 721; ਟਾਟਾ ਸੈਲੂਲਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1994) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 651 : [1994] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 122; ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਲਈ ਮੰਤਰੀ (1985) ਏ.ਸੀ. 374; ਓਮ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2001) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 386 : [2001] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 693; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਜੀ. ਗਣਾਯੁਥਮ (1997) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 463 : [1997] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 549; ਐਨ.ਕੇ. ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (2004) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 499 : [2004] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1178; ਆਟੋਮੋਟਿਵ ਟਾਇਰ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡਿਜ਼ਾਈਨੇਟਡ ਅਥਾਰਿਟੀ (2011) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 258 : [2011] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 198; ਏ.ਕੇ. ਗੋਪਾਲਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1950 ਐਸ.ਸੀ. 27 : [1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88; ਜ਼ਹੀਰਾਬੀਬੀ ਅਬਦੁਲ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (2004) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 158 : [2004] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1050; ਐਸ.ਐਲ. ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਜਗਮੋਹਨ (1980) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 379 : [1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 746; ਸਵਦੇਸੀ ਕਾਟਨ ਮਿਲਜ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1981 ਐਸ.ਸੀ. 818 : [1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 533; ਓਲਗਾ ਟੈਲਿਸ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ (1985) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 545 : [1985] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 51; ਜੀ. ਬਾਪਤਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1993) 1 ਈ.ਸੀ.ਸੀ. 78 : [1992] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 12; ਸਹਾਰਾ ਇੰਡੀਆ (ਫਰਮ), ਲਖਨਊ ਬਨਾਮ ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਸੈਂਟਰਲ-III (2008) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 151 : [2008] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 427; ਕੇਸਰੀ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 733 : [2011] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 19; ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2016) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 236 : [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 575; ਤਾਰੀ ਐਸਟੇਟਸ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਟੀ.,

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 130 : [2003] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 345; ਐਮ.ਐਚ. ਹੋਸਕੋਟ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1978) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 544 : [1979] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 192; ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 : [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 479; ਐਸ.ਐਨ. ਮੁਖਰਜੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1990) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 594 : [1990] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 44; ਸੀਮਾਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1976) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 981 : [1976] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 489; ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਐਸ.ਓ.ਈ. ; ਹਰਬਾਨੀ 2010 119 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਬਨਾਮ ਐਨ.ਐਸ. ਸੈਲ. (2010) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 444 : [2010] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 426; ਇਰਗੀ : [2010] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1070; ਰਾਣੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਬਾਈ ਕਸ਼ੇਤਰੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼ ਧਰਨ ਵਰਸ਼ਨੀ (2004) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 240 : [2005] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 326; ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਲਪਨਾ ਰੌਏ (2005) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 296 ; (2005) 3 ਸੁਪਲ.ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 482 ; ਐਲ. ਚੰਦਰਦੇਵ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1995) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 400 ; (1994) 5 ਸੁਪਲ.ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 261 ; ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ.ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2019) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ; (2018) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਨਾਰਾਇਣ (1975) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 428 ; (1975) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 333 ; ਓਮ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2001) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 386 ; (2000) 4 ਸੁਪਲ.ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 693 ; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਗਨਾਯੁਥਮ (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 463 ; (1997)3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 439; ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ (1950) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 594; ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1966) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 740 ; (1966) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 709; ਬੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2010) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 331; ਕਮਾਂਡਰ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2022) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 1570 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਚਾਰਕਾਉਈ ਬਨਾਮ ਕੈਨੇਡਾ (ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ) [2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 350; ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਬਨਾਮ ਰਹਿਮਾਨ (2003) 1 ਏ.ਸੀ. 153; ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਮੰਤਰੀ 1985 ਏ.ਸੀ. 374; ਨਾਰਥ ਵੇਲਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੰਸਟੇਬਲ ਬਨਾਮ ਇਵਾਂਸ (1982) 1 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 1155; ਕਾਂਡਾ ਬਨਾਮ ਮਲਾਇਆ ਸਰਕਾਰ (1962) ਐਮ.ਐਲ.ਜੇ. 169; ਦ ਕਿੰਗ ਬਨਾਮ ਲੀਮਨ ਸਟ੍ਰੀਟ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਐਕਸ ਪਾਰਟੇ ਵੇਨੀਕੋਫ (1920) 3 ਕੇ.ਬੀ. 72; ਨਵਕੁਦੀਨ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਫ ਦੇ ਐਸ. ਜਯਾਰਤਨੇ (1951) ਏ.ਸੀ. 66; ਰਿਜ ਬਨਾਮ ਬਾਲਡਵਿਨ [1964] ਏ.ਸੀ. 40; ਆਰ. ਬਨਾਮ ਓਕਸ [1986] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 103; ਏ ਵੀ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ, ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 34555; ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਬਨਾਮ ਏ.ਐਫ [2009] ਯੂ.ਕੇ.ਐਚ.ਐਲ. 28; ਟੋਟਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ 92 ਯੂ.ਐਸ 105, 107 (1876); ਚਾਹਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ (1996) 23 ਈ.ਐਚ.ਆਰ.ਆਰ. 413; ਰੌਬਰਟਸ ਬਨਾਮ ਪੈਰੋਲ ਬੋਰਡ (2005) ਏ.ਸੀ. 738; ਆਰ (ਹਿਕਸ) ਏ.ਸੀ. 638; ਡਰੂਕਨ ਬਨਾਮ ਕੈਂਪਬੈਲ ਲੈਰਡ [1942] ਏ.ਸੀ. 624; ਕੌਨਵੇ ਬਨਾਮ ਰਿਮਰ [1968] ਏ.ਸੀ. 910; ਰੈਗ ਬਨਾਮ ਚੀਫ ਕੰਸਟੇਬਲ, ਮਿਡਲੈਂਡਸ, ਐਕਸ ਪੀ. ਵਾਈਲੀ [1994] ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 433; ਆਰ (ਮੁਹੰਮਦ) ਬਨਾਮ ਵਿਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰ [2009] ਈ.ਡਬਲਯੂ.ਸੀ.ਏ. 152 (ਐਡਮਿਨ); ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਰੇਨੋਲਡਸ 345 ਯੂ.ਐਸ 1 (1953); ਬ੍ਰਾਇਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਮਦ ਬਨਾਮ ਜੇਪਸੇਨ ਡੇਟਾਪਲੈਨ 614 ਐਫ 3ਡੀ 1070; ਕੋਮਰ ਬਨਾਮ ਮੁਰਾਜੇਸਟੀ (1986), 72 ਐਨ.ਆਰ 81 516(4); ਅਹਲੂ 2011) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ 2003 ਈ.ਏ.ਸੀ 264; ਆਰ ਬਨਾਮ ਰਿਬਿਕ (, ਕੈਨੇਡਾ (2016); ਆਰ ਬਨਾਮ ਲੇਵਿ7) ਦ ਫੈਡਰਲ

ਏਜੰਸੀ, (2011) ਯੂ.ਕੇ.ਐਸ.ਸੀ 34 ਅਤੇ ਏ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ, ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 34555/0 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮਾਰਕ ਐਲੀਅਟ,ਜੈਕ ਬੀਟਸਨ, ਮਾਰਟਿਨ ਮੈਥਿਊਜ਼, ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਲਾ: ਟੈਕਸਟ ਅਤੇ ਮਟੀਰੀਅਲਜ਼ (3ਜੀ ਐਡ. ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਰੈਂਸ ਟ੍ਰਾਈਬ, ਅਮੇਰਿਕਨ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਲਾ (2ਜੀ ਐਡ.), ਪੰਨਾ. 666: ਅਤੁਲ ਦਲਮੀਆ, ਦਿਉ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਅਤੇ ਫੇਅਰ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰਜ਼; ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰਜ਼ ਦਾ ਅਧਿਐਨ (ਕਲੈਰੇਂਡਨ ਪ੍ਰੈਸ 1996) 22 ਟੀ.ਆਰ.ਐਸ ਐਲਨ, ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰਲ ਫੇਅਰਨੈਸ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ (ਆਕਸਫੋਰਡ ਜਰਨਲ ਆਫ ਲੀਗਲ ਸਟੱਡੀਜ਼) ਪੰਨਾ.510; ਰਾਈਸਾ ਵਕੀਲ, ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਲਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬਣਾਉਣਾ: ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ, (ਵਾਲਿਊਮ 16, ਇਸ਼ੂ 2, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਜਰਨਲ ਆਫ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨਲ ਲਾ, 2018, ਪੰਨਾ.475-502; ਆਹਾਰੋਨ ਬਾਰਕ, ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਿਟੀ: ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ (ਕੈਂਬਰਿਜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2012), 374. 39 ਜੀਨੋ ਜਿਆਵੇਲੀ ਕੈਨਾਨੇਆ ਵਿੱਚ, ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਲਾ ਵਿੱਚ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲਨੈਸ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲਨੈਸ ਅਤੇ ਲਾ (ਐਡ. ਜਿਓਰਜੀਓ ਬਿਓਨਵਾਨੀਨੀ, ਜਿਓਵਨੀ ਸਾਰਤਾਰ, ਚਿਆਰਾ ਵੈਲਨਟੀਨੀ); ਸਰ ਅਲਫਰੇਡ ਡੇਨਿੰਗ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਆਜ਼ਾਦੀ (ਸਟੀਵਨਜ਼ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ 1949) ਪੀ. 92; ਡਾ ਬੀ ਆਰ ਅੰਬੇਡਕਰ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਹਿਸ (Vol. VII, 9 ਦਸੰਬਰ 1948; ਡੇਵਿਡ ਬਿਲਚਿਟਜ਼, 'ਲੋੜ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ: ਸੰਤੁਲਿਤ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚ? Liora Lazarus et al (eds), ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ: ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ (ਹਾਰਟ 2014) 49.; ਮਾਰਟਿਨ ਚੈਂਬਰਲੇਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਐਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਟੋਰਾਂਟੋ ਲਾਅ ਜਰਨਲ, ਸਮਰ 2018, ਵੋਲ. 68, ਨੰ: 3, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ (ਗਰਮੀਆਂ 2018), ਪੰਨਾ 496-510 'ਤੇ - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ.

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2022 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 8129।

02.03.2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਵਿੱਚ WA ਨੰਬਰ 218 ਦਾ 2022.

ਨਾਲ

2022 ਦੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8130 ਅਤੇ 8131।

ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਏਐਸਜੀ, ਧ੍ਰੁਵ ਦਯਾ, ਹੁਜ਼ੇਫਾ ਏ ਅਹਮਦੀ, ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਸ., ਹਾਰਿਸ ਬੀਰਨ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਲੀਮ, ਉਸਮਾਨ ਗਨੂ ਖਾਨ, ਅਜ਼ਹਰ ਐਸਐਸ, ਅਰੀਬ ਹਸਨ ਜਾਸ, ਸ਼ਾਸ਼ਿਕ ਆਲਮ, ਅਕਸ਼ਤ ਮਾਲਪਾਨੀ, ਮਿਸ ਪਲਕ ਪ੍ਰਸੂਨ, ਅਮਨ ਹਯਾਤ, ਮਿਸ ਸ਼ੁਲੇਰਾਹ ਮੱਡੀ, ਏਐਸ, ਸਵਾਪੁਰਾਮਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਅਪੂਰਵ ਕੁਰੁਪ, ਰਜਤ ਨੈਰ, ਟੀ.ਐਸ. ਸਬਰੀਸ਼, ਅਨਿਰੁੱਧ ਸ਼ਰਮਾ - II, ਅਮਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਡਾ. ਧਨੰਜਯਾ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ.

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਾਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

ਏ. ਤੱਥ 4

ਬੀ. ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ 15

ਸੀ. ਮੁੱਦੇ 19

ਡੀ. ਅਨੁਮਤੀ ਦੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ 21

ਈ. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ 26

ਈ. 1 ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ: ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ 28

ਈ. 2 ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਰਣ: ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ 33

ਈ. 3 ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮਾਨਕ: ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ 37

ਐਫ. ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 40

ਜੀ. ਕੀ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ 46

ਜੀ1.ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ: ਗਿਗੀ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਫੈਂਜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ. ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਦੀ ਲਾਗੂਕਤਾ 47

. ਜੀ.(2) ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਪੜਾਅ 59

. ਜੀ.(2)(ਏ) ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ 60

(I) ਆਈ.ਬੀ. ਰਿਪੋਰਟਾਂ 62

.(II) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 63

.(III) ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ 67

ਜੀ.(2) ਉਪਯੁਕਤਤਾ 76

. ਜੀ.(3) ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਦ ਸਾਧਨ 78

.(I) ਟੋਟੇਨ ਦਾਅਵਾ: ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕਤਾ 80

(II) ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਖਾਸ ਵਕੀਲ 81

.(III) ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੂਟ 82

ਐਸ. ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਅਵਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਿਧਾਂਤ 88

. ਐਚ.1 ਭਾਰਤ 88

ਐਚ. 2 96

ਐਚ. 3 ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ 100

ਐਚ. 4 ਕੈਨੇਡਾ 101

ਆਈ. ਜਨਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਤਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦਾ ਮਿਆਰ ਦਾਅਵਿਆਂ 109

ਜੇ. ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਛੋਟ ਜਾਂ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ: ਘੱਟ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਸਾਧਨ 113

ਕੇ. ਮੂਲ ਚੁਣੌਤੀ: ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨੂੰ ਰੀਨਿਊ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ MIB 124

ਐੱਲ. ਸਿੱਟਾ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ 129

1. ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਮਧਜਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਨੁਮਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ "ਮੀਡੀਆ ਵਨ" ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ., ਕਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ, ਅਤੇ ਪਲੈਨੇਟਸਕਾਸਟ ਮੀਡੀਆ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ, ਸੀਨੀਅਰ ਵੈੱਬ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕੈਮਰਾਮੈਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੇ ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। 8 ਫਰਵਰੀ 2022 ਨੂੰ, ਇੱਕ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 2 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖਤੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

A. ਤੱਥ

2. 19 ਮਈ 2010 ਨੂੰ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ' ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ। 7 ਫਰਵਰੀ 2011 ਨੂੰ, ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਚੈਨਲ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। 30 ਸਤੰਬਰ 2011 ਦੀ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ' ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ 'ਨੀਤੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼' ਅਧੀਨ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਅਪਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਇਜਾਜ਼ਤ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਅਨੁਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹਨ:

(i) ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਰੂਰਤ ਪੈਣ 'ਤੇ ਜਰੂਰੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(ii) ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(iii) ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਮੁਦਾਇਕ ਸਾਂਝ ਆਦਿ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(iv) ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ/ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਨੂੰ ਉਪਕਰਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(v) ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ/ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗੀ;

(vi) ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗੀ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ/ਆਰਡਰ;

(vii) ਮੌਨੀਟਰਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤਕਨੀਕੀ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

(ix) ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਕਰਣ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇਗਾ।" *(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)*

ਉਸੇ ਦਿਨ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਚੈਨਲ ਦੀ ਡਾਉਨਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਡਾਉਨਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼' ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਕੇਬਲ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 1995 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਕੋਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੀ।

3. 2012 ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ 'ਨਾਨ-ਨਿਊਜ਼ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ' ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਲਾਈਫ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ, 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਗਲੋਬਲ' ਦੀ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਗਲੋਬਲ' ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ। 26 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਲਾਈਫ' ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ।

4. 12 ਫਰਵਰੀ 2016 ਨੂੰ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਲਾਈਫ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਾਰਨ ਦਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਕਾਰਨ ਦਸਾਉਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਕਾਰਨ ਦਸਾਉਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ

ਜਿਥੇ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਮੈਸਰਸ ਮਧਜਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੂੰ 30.09.2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਚੈਨਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ 26.08.2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਨ-ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਚੈਨਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ "ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਲਾਈਫ" ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੀ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਜਿਥੇ, ਇਸ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਗਿਆਵਾਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧੇ ਗਏ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹਨ।

ਜਿਥੇ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 9.2 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਆਗਿਆ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਲਾਇਸੈਂਸ/ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਕਾਰਨ, ਕੰਪਨੀ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮੂਲ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਕੰਪਨੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਅਨੁਮਤੀ ਪੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨਾਫਰਮਾਨੀਆਂ ਕਾਰਨ, ਅਨੁਮਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਹੁਣ, ਇਸ ਲਈ, ਮੈਸਰਜ਼ ਮਧਜਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੂੰ ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੱਦ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ।*

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਓ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸੱਤ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਐਮਬੀਐਲ ਨੇ ਚੈਨਲ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। 11 ਜੁਲਾਈ 2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਐਮਆਈਬੀ ਨੇ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ' ਦੀ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਅਨੁਮਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ। 11 ਸਤੰਬਰ 2019 ਨੂੰ, ਐਮਆਈਬੀ ਨੇ ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਲਾਈਫ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਅਨੁਮਤੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਓ ਨੋਟਿਸ ਮੀਡੀਆ -ਵਨ ਲਾਈਫ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਨੁਮਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5. 3 ਮਈ 2021 ਨੂੰ, ਐਮਆਈਬੀ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਨੁਮਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 30 ਸਤੰਬਰ 2021 ਅਤੇ 29 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ।

6. 5 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ, ਐਮਆਈਬੀ ਨੇ ਐਮਬੀਐਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਓ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 9.2 ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਨੁਮਤੀ ਨੂੰ 'ਰੱਦ' ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਓ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ (i) ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 9.2 ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ-ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ; (ii) ਐਮਐਚਏ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਐਮਬੀਐਲ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਇਹ 'ਵਰਤਮਾਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ'; (iii) ਚੂੰਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਮਬੀਐਲ ਨੇ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਓ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਓ ਨੋਟਿਸ

[...]

3. ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 9.2 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ।

[...]

5. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਮਤੀ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਲਾਇਸੈਂਸ/ਅਨੁਮਤੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

6. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪੱਤਰ ਦਿਨਾਂਕ 03.05.2021 ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ।

7. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਕਾਰਨ, ਕੰਪਨੀ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

8. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਸਰਜ਼. ਮਧਜਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੂੰ ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਨੁਮਤੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰੱਦ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਦੀ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ।

7. 19 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਸ਼ੋ ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

(i) ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਇਸ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ;

(ii) ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(iii) MBL ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਇੱਕ ਚੈਨਲ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇਵੇਗਾ;

(iv) MBL ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ 12 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਚੈਨਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫਰਵਰੀ 2016। 11 ਜੁਲਾਈ 2019 ਨੂੰ MBL ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਨਵਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ 11 ਜੁਲਾਈ 2019 ਨੂੰ;

v)ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ; ਅਤੇ

vi) MIB ਵੱਲੋਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(a) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ MBL ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

8. 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, MIB ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਕਾਰਨ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ' ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਗਿਆ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਜਿਥੇ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਮਿਸ ਮਾਧਿਆਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟਡ ਨੂੰ 30.09.2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ, ਨਾਮਤ, "ਮੀਡੀਆ ਵਨ" ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 29.09.2021 ਤੱਕ ਵੈਧ ਸੀ।

2. ਜਿਥੇ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 9.2 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ।

3. ਜਿਥੇ, ਕੰਪਨੀ ਮਿਸ ਮਾਧਿਆਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ਨਾਮਤ, "ਮੀਡੀਆ ਵਨ" ਲਈ 10 ਸਾਲਾਂ (ਅਰਥਾਤ 30.09.2021 ਤੋਂ 29.09.2021 ਤੱਕ) ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ 03.05.2021 ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

4. ਜਿਥੇ, ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ, 2011 ਦੀ ਧਾਰਾ 9.2 ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ, 2011 ਦੀ ਪੈਰਾ 8.3 ਅਨੁਸਾਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ (ਮਿਸ ਮਾਧਿਆਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟਡ) ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ਨਾਮਤ, "ਮੀਡੀਆ ਵਨ" ਲਈ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

5. ਜਿਥੇ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਮਿਸ ਮਾਧਿਆਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟਡ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ "ਮੀਡੀਆ ਵਨ" ਦੀ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

6. ਅਨੁਸਾਰ, ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ੋ ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ (ਐਸ.ਸੀ.ਐਨ.) ਮਿਤੀ 05.01.2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰੱਦ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ਦੇ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ। ਐਸ.ਸੀ.ਐਨ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਐਨੈਕਸਚਰ-ਆਈ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ।

7. ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਐਸ.ਸੀ.ਐਨ. ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 19.01.2022 ਰਾਹੀਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇੰਟਰ-ਅਲੀਆ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਵਾਬ ਐਨੈਕਸਚਰ-ਦੋ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

8. *ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।*

9. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਸਰਜ਼ ਮਧਜਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟਡ ਨੂੰ ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਕਰੰਟ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ਨਾਮਲੀ, "ਮੀਡੀਆ ਵਨ" ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰਵਾਰ ਇਸ ਚੈਨਲ ਦਾ ਨਾਮ ਮਨਜ਼ੂਰ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

9. ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ 'ਰੱਦ' ਕਰਨ ਦੇ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ: (i) 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; (ii) ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਅਤੇ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼; ਅਤੇ (iii) ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜਿੱਥੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਰੱਦ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

10. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ "ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. "ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ" ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

11. 8 ਫਰਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕਲੌਤੇ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕਲੌਤੇ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

> 1. ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10.4 ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 9.4 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਨੈੱਟ ਵਰਥ ਅਤੇ ਉੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ

ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

2. ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ (ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ *ਐਕਸ-ਆਰਮੀਮੈਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਡਿਜੀ ਕੇਬਲ ਨੈੱਟਵਰਕ (ਭਾਰਤ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ*); ਅਤੇ

3. ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਪਤਚਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਨਪੁਟਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਅਤੇ "ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਨਪੁਟ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰੇਟਿੰਗ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ"। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਰਥਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਨ।

12. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕਲੌਤੇ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ "ਫਾਈਲਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ' ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ"। ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਉੱਤੇ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

i. ਜੇਕਰ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਚੈਨਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ;

(ii) ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ;

(iii) ਭਾਰਤ ਸੰਘ "ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੋਟ ਹੋਵੇ" ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਲਈ ਛੋਟ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ (ML ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ); ਅਤੇ

(iv) ਰਾਜ ਨੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਗੁਪਤ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਸੁਚਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ."

13. ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। 15 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੁਆਰਾ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, 'ਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਰੋਕ ਲਗਾਈ। ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"6. ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

7. ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਸ਼ਿਅੰਤ ਏ ਦਵੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ, ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਦਵੇ ਨੇ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਾਈਲਾਂ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਦਨੁਸਾਰ, ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ।" 8. ਮੌਜੂਦਾ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

9. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯਾਚੀ, ਮਧਜਮਮ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਰੁਕਾਵਟ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗਾ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨਾਮ ਦੇ ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੈਨਲ ਨੂੰ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਰੱਦ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"11. ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਗਾਊ ਕਰ ਸਕਣ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

[...]

13. ਅਸੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਦੀ ਟਿਕਾਊਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।"

ਬੀ. ਸਬਮਿਸ਼ਨ

14. ਮਿਸਟਰ ਦੁਸ਼ਿਅੰਤ ਦਾਵੇ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਜੋ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਕੀਤੇ:

(i) ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ:

(ਅ) ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸਿਰਫ ਚੈਨਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 10.2 ਅਧੀਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪੰਜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ

ਹੋਵੇ;

(b) ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਉਹਨਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦੀ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣ। ਆਗਿਆ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ 9.2 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ 9.2 'ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਗਿਆ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲਈ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(6) ਦੇ ਕੇਬਲ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕਸ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼) ਐਕਟ 1995 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(c) ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ 5.2 ਅਤੇ 5.9 ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੀਮਿਤ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

(ii) 2011 ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਮਾਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ 9.3 ਅਤੇ 9.4 ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 2011 ਤੋਂ 2022 ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਹੁਣ ਆਪੋ-ਆਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਾਰਣ ਦਿਖਾਓ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ 10.2 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ

(iii) ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਕਾਰਣ ਦਿਖਾਓ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ, 'ਸੀਲਡ ਕਵਰ' ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

15. ਮਿਸਟਰ ਹੁਜੈਫਾ ਏ ਅਹਮਦੀ, ਵੱਡੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੋ ਸੰਪਾਦਕ, ਸੀਨੀਅਰ ਵੈੱਬ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕੈਮਰਾ ਮੈਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ:

i) MIB ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ MBL ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। MIB ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। MBL ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਕਲਪਨਾ ਉੱਤੇ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ:

a)ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਓ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਅਨੁਮਤੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ;

b) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, MIB ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ 'ਨੀਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਲਈ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ';

c) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮੁੱਦੇ ਦੀ 'ਗੰਭੀਰਤਾ', 'ਅਸਰ', 'ਕਿਸਮ', ਅਤੇ 'ਗਹਿਰਾਈ' MIB ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ 'ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ'; ਅਤੇ

d) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ii) ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਤਾਤਪਰਿਯ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਾਬੰਧੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਾਸੀਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[12] ਅਤੇ ਕੇਐਸ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (9ਜੇ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[13]) ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਵੈਧ ਸਮਾਂ ਅਵਧੀਆਂ ਲਈ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਅਨੁਮਤੀ ਦੀ ਰੱਦ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਾਬੰਧੀ ਵਾਲਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ MIB ਦੇ ਪਾਸ ਉਪਲਬਧ ਸੀ; ਅਤੇ

iii) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰੱਦ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ ਇਹ ਕੋਰਸ ਆਫ ਐਕਸ਼ਨ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

16. ਮਿਸਟਰ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਵੱਡੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੋ ਕੇਰਲਾ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਵਰਕਿੰਗ ਜਰਨਲਿਸਟਸ14 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਮਾਪਦੰਡ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਪਾਰਟੀ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

17. ਸ੍ਰੀ ਕੇ ਐਮ ਨਟਰਾਜ, ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਗੱਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ:

(i) ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 9.2 ਅਤੇ 10 ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ;

(ii) ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ; ਅਤੇ

(iii) ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ [ਪੂਰਵ-ਫੈਜੀ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਡਿਜੀ ਕੇਬਲ (ਸੁਪਰਾ)]।

ਸੀ. ਮੁੱਦੇ

18. ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਵੱਲੋਂ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ:

(i) ਕੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼;

(ii) ਕੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਗਾਰੰਟੀ; ਅਤੇ

(iii) ਕੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ।

19. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੁਝ ਤੱਥਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। 3 ਮਈ 2021 ਨੂੰ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀਆਂ ਆਗਿਆਵਾਂ 30 ਸਤੰਬਰ 2021 ਅਤੇ 29 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

(i) ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ 'ਨਵੀਨੀਕਰਨ' ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ

(ii) 29 ਦਸੰਬਰ 2021 ਦੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ 'ਨਵੀਨੀਕਰਨ' ਲਈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

20. ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ "ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ 'ਨਵੀਨੀਕਰਨ' ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ" ਕਾਰਨ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 'ਆਗਿਆ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰੱਦ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ'। ਆਪਣੇ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆ ਨੂੰ 'ਰੱਦ' ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜੋ ਕਿ 'ਨਵੀਨੀਕਰਨ' ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਕਿਉਂ ਨਾ 'ਰੱਦ' ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 'ਰੱਦਕਰਨ' ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ 2 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਨਵੀਨੀਕਰਨ' ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ 'ਰੱਦਕਰਨ' ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤੀ ਹੈ।

21. ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਰੱਦਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ 'ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਰੱਦਕਰਨ' ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ 'ਨਵੀਨੀਕਰਨ' ਅਤੇ 'ਰੱਦਕਰਨ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਸੰਗਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮਝ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ ਕਿ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦਾ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਚੈਨਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਡੀ. ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ

22. ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10 ਮੌਜੂਦਾ ਅਨੁਮਤੀਆਂ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10 ਅਨੁਸਾਰ, ਅਨੁਮਤੀ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਅਧੀਨ ਕਿ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਕੋਡ ਦੀ ਪੰਜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10.4 ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਮਤੀ ਦਿੱਤੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਅਨੁਮਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

'10. ਮੌਜੂਦਾ ਅਨੁਮਤੀਆਂ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ

10.2 ਅਨੁਮਤੀ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਅਧੀਨ ਕਿ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਕੋਡ ਦੀ ਪੰਜ ਵਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਕੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਸਵੈ-ਨਿਯਮਨ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੌਰਾਨ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

[...]

10.4 ਮੌਜੂਦਾ ਅਨੁਮਤੀ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਨੈੱਟ ਵਰਥ ਅਤੇ ਉੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਨੁਮਤੀ ਦੀਆਂ ਸੋਧੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ।"

23. ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 9 ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਅਨੁਮਤੀਆਂ ਲਈ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10 ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਨੁਮਤੀ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10.2 ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਮਤੀ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ...ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ...ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10 ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ:

i. ਚੈਨਲ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਕੋਡ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ;

ii. ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਅਤੇ

iii. ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਗਿਆ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ਰਤ 1: ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ

24. ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਕੋਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। 28 ਫਰਵਰੀ 2020 ਨੂੰ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ 2019 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਯੋਜਿਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦੌਰਾਨ ਕੇਬਲ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕਸ ਰੂਲਜ਼ 1994 ਅਤੇ ਕੇਬਲ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕਸ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 1995 ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

25. 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਕੇਬਲ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕਸ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 1995 ਦੀ ਧਾਰਾ 20(2) ਅਤੇ 20(3) ਅਤੇ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 8.1 ਅਤੇ 8.2 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਚੈਨਲ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਸਾਰਣ 'ਤੇ ਚੌਵਾਲੀ ਘੰਟੇ ਲਈ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

26. ਹਾਲਾਂਕਿ, 7 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਉਸੇ ਦਿਨ 9.30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਚੈਨਲ ਦੀ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10.2 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੈਨਲ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਡ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੋਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦੀ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਸ਼ਰਤ 2 ਅਤੇ 3: ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ

27. ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10.4 ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਗਿਆ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਜੋ ਲਾਗੂ ਹਨ ਉਹ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਜਾਂ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2 (ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1) ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਤਾਂ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨੈੱਟ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਨੁਭਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 3 (ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2) ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ

ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 9 (ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 8) "ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"9. ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

9.1. ਬਿਨੈਕਾਰ ਕੰਪਨੀ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ, ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਫਾਰਮੈਟ "ਫਾਰਮ 1" ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਫੀਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਕਮ ਦਾ ਡਿਮਾਂਡ ਡਰਾਫਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਰ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ, ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਭਵਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪੇ ਐਂਡ ਅਕਾਉਂਟਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ।

9.2. ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਬਿਨੈਕਾਰ ਯੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਅੰਤਰਿਕਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ (ਜਿੱਥੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ)।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

28. ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 9.2 ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਰਜ਼ੀ ਯੋਗ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 3 ਅਤੇ 9 ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2 ਅਤੇ 3 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 9.2 ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2 ਅਤੇ 3 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ।

29. ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 9 ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ, ਜਿਸਨੂੰ "ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ," ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10.4 ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਨੈੱਟ ਵਰਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2 ਅਤੇ 3 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹਨ, ਤਾਂ ਆਗਿਆ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

30. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10.4 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ "ਆਗਿਆ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਸ਼ਰਤਾਂ" ਲਾਗੂ ਹਨ। 'ਆਗਿਆ ਪੱਤਰ' ਦੇ ਅਨੁਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਲਕਿ, ਅਨੁਬੰਧ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਕੋਲ ਆਗਿਆ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ

ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨੂੰ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਾ ਨਾ-ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਰੱਦੀ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨੈੱਟ ਵਰਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10.4 ਨੂੰ 'ਆਗਿਆ ਪੱਤਰ' ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਕੇ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀਆਂ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ।

ਈ. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ

31. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 13 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਖਾਲੀ ਹੋਣਗੇ। ਅਨੁਚਛੇਦ 13(3)(ਅ) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ 'ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਨਿਯਮ, ਆਦੇਸ਼, ਬਾਈ-ਲਾਅ, ਨਿਯਮ, ਵਿਨਿਯਮ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।' ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ (i) ਅਤਾਰਕਿਕਤਾ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤਤਾ; (ii) ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ; ਅਤੇ (iii) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਯੋਗਤਾ। 15 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਗਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 19 ਅਤੇ 21.16

32. ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦੋ ਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ- ਆਡੀ ਅਲਟੇਰਮ ਪਾਰਟੇਮ ਅਤੇ ਨੇਮੋ ਜੂਡੇਕਸ ਇਨ ਕਾਉਸਾ ਸੁਆ। ਆਡੀ ਅਲਟੇਰਮ ਪਾਰਟੇਮ ਨਿਆਂਇਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ। ਨੇਮੋ ਜੂਡੇਕਸ ਇਨ ਕਾਉਸਾ ਸੁਆ ਪਕਸ਼ਪਾਤ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਆਡੀ ਅਲਟੇਰਮ ਪਾਰਟੇਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਅਤੇ ਰੱਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਨੂੰ ਜਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

33. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹਨ:

(i) ਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ;

(ii) ਕੀ ਉਚਿਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ; ਅਤੇ

(iii) ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਅਪਵਾਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

34. ਇਹ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਤਹਿ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਉੱਤੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਆਇਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ: ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ

35. ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਿਦਾਂਤ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਚਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ:

36. *ਉਚਿਤ ਨਤੀਜਾ:* ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਯਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿਤਤਾ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਉਚਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਨਤੀਜਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਯਮ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ 1872 ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ 1973 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ 'ਸਹੀ' ਨਤੀਜਾ ਅਤੇ 'ਸੱਚ' ਦੀ ਪਛਾਣ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

37. ਚੀਫ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਆਫ ਨਾਰਥ ਵੇਲਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਬਨਾਮ ਇਵਾਂਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਰਥ ਵੇਲਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨਰੀ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਰਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ:

"ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੇ ਅਤਿ ਖਤਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ, ਦੋ ਮੁੱਖ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ: "ਹੋਰ, ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ" (ਸਿਕ) "ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਟਾਈਡਿਨ ਮਿਨਿਡ ਫਾਰਮ, ਬੈਂਗਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ 'ਹਿੱਪੀ' ਕਿਸਮ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ।" ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਜਵਾਬੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉਪ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ, ਜਵਾਬੀ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਖੋਜ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਥਿਤ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਗਲਤ ਪਤੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਇਹ, ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

38. ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਮੁੱਲ: ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਨਤੀਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਤਵ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ *"ਲੱਗਦੀ ਹੈ"* ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੰਡਾ ਬਨਾਮ ਮਲਾਇਆ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ – ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਅਚੇਤਨ ਦੋਵੇਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਸਿਰਫ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਬਲਕਿ, ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਨੇ ਪੱਖਪਾਤ ਅਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ "ਕੋਈ ਵੀ ਜੋ ਕੇਸ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੰਨੇਗਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੱਜ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।" ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਸਦਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

39. ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ: ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਸਲੇ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, 'ਦਿਖਾਈ' ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

40. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਰਿਮਾ: ਨਤੀਜਾ-ਰਹਿਤ ਮੁੱਲਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਅਤ ਅਤੇ ਧੁਨੀਤਾ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ 'ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ'। ਡੀ.ਜੇ. ਗੈਲੀਗਨ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ "ਡਿਊ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਅਤੇ ਫੇਅਰ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰਜ਼: ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰਜ਼ ਦਾ ਅਧਿਐਨ" ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਨਵੀਨ ਸਮਝ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵਿਵਹਾਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਹੈ:

"ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਤਰਕਸੰਗਤ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ... ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵਿਵਹਾਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਬਹੁਤ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਉਹਨਾਂ ਅਣਕਹੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਝਾਂ ਉੱਤੇ ਖਿੱਚਣਾ ਹੈ।"[21]

41. ਟੀ.ਆਰ.ਐਸ. ਐਲਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਸਹੀ ਨਤੀਜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਉਹ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਾਇਕ ਹੈ।[22] ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਖਾਸ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸਿਦਾਂਤ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹਵਾਂ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਦਾਂਤਕ ਵਿਕਾਸ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਜੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੀ, ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਜਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਨਿਆਯਿਕ23 ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੀਨਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਵਿਲਾਸਤਾ ਨੂੰ ਛੀਨਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ24 ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿਭਾਜਨ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਿਜ ਬਨਾਮ ਬਾਲਡਵਿਨ25 ਵਿੱਚ, ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅੰਤਰ ਬਾਡੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਇਆ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ 'ਨਿਰਪੱਖਤਾ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਹੈ ਫੈਰੀਨੇਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ, “ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਕਾਰਵਾਈ”।

42. ਸਾਂਝੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਠੋਸ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਲਚਕ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਜਨਕ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ 'ਸਟਰੇਟਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ'27 ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ 'ਸਪਸ਼ਟ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ'28 ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਤ-ਆਧਾਰਿਤ ਤਰਕ ਦੀ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ 'ਸਾਬਤ' ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਂ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ, ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਨਤੀਜਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਮਾਨਕ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ30 ਵਿੱਚ

ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਈ. 2 ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬਣਾਉਣਾ: ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

43. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉੱਤੇ ਦੋ ਨਿਆਇਕ ਵਿਕਾਸਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਹਿਲਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ' ਦੇ ਅਰਥ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਦੂਜਾ, ਭਾਗ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਸਿਲੋਜ਼ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵੱਲ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋਣਾ ਹੈ।

44. ਏ.ਕੇ. ਗੋਪਾਲਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ32 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੇਖ 21 ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ, ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ (i) ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ (ii) ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ; (iii) ਇੱਕ ਤਟਸਥ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ; ਅਤੇ (iv) ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਰਿਆ ਸੀ। ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਰੀਜਨਲ ਪਾਸਪੋਰਟ ਅਫਸਰ ਦੇ ਉਸਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਸਪੋਰਟਸ ਐਕਟ 1967 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 10(5) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਤਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਬੰਧਾਂ ਜਾਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।

45.ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਇਨਸਾਫ਼ੀਪੂਰਨ, ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਤਾਰਕਿਕ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਆਰ.ਸੀ. ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ*[3] 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਅਨੁਚਛੇਦ 21

ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

[...] ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਦਾਂਤ ਉੱਤੇ ਵੀ *ਉਚਿਤਤਾ* ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ। [...]। ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅੰਗ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਉਪਸਥਿਤੀ ਵਾਂਗ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ 'ਉਚਿਤਤਾ' ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੋਵੇ। ਇਹ 'ਸਹੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਉਚਿਤ' ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ, ਫੈਂਟਸੀ ਜਾਂ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਚ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਸੈੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਹਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਤਾਰਕਿਕ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਤੇ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਣਪਾਲਣਾ ਨੇ ਅਤਾਰਕਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ (ਜਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸੀ) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਦਾਂਤਾਂ- ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ34 ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕੋਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

46. ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੇ, ਜਸਟਿਸ ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ 1967 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਉਚਿਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ, ਪਾਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜੋ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੀ-ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸੁਥਰੇ ਸਿਦਾਂਤ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਇਆ।

47. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਉੱਤੇ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤਕ ਬਦਲਾਅ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਕਾਰਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਨਤੀਜਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਲੋੜ ਵਜੋਂ ਜਿਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਉਲੰਘਣਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।35 ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ। ਇਸ ਸੋਚ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ।36 ਦੂਜਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤਤਾ

ਨੂੰ ਸਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 14,19 ਅਤੇ 21 ਵਿੱਚ ਗੁੰਝਿਆ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਡੀ ਅਲਟੇਰਮ ਪਾਰਟੇਮ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਈ. ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਘਟਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਨੋਟਿਸ ਦੀ, ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਪੜਚੋਲ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸੋਧਾਂ ਹਨ ਆਗਿਆਯੋਗ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹ ਕੋਰ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਨੈਕਾਰ 'ਤੇ ਬੋਝ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜੋ ਨਿਰਣਾਇਕ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ (ਜਾਂ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਅਥਾਰਟੀ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੂਲ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਸੁਣਵਾਈ.

E. 3 ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਾਜਬਤਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਮਿਆਰੀ: ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਵਾਜਬਤਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ

48. ਜਦੋਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਬੋਝ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੋਣਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ, *ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ*, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਮਿਆਰ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੀਮਾ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ? ਅਧਿਕਾਰ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰਬਸੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਦਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਰ.ਸੀ. ਕੂਪਰ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਧਾਗਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਉਚਿਤਤਾ' ਦੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਮਿਆਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਿਆਹੀ ਵਹਾਈ ਹੈ: ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ, ਵੈਡਨੈਸਬਰੀ ਦੀ ਅਨੁਚਿਤਤਾ, ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ, ਅਤੇ ਸਖਤ ਜਾਂਚ।

49. ਉਚਿਤਤਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮਾਤਮਕ ਧਾਰਣਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਮਿਆਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਪਨਾਈ ਹੈ। ਉਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀਮਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਜੈਕਸਨ ਨੇ ਆਰ ਵੀ. ਓਕਸ41 ਦੌਰਾਨ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਉੱਚਿਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਦੋ ਕੇਂਦਰੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਉਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਲਈ ਉਪਾਅ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਚਾਰਟਰ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਸੀਮਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ "ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...ਦੂਜਾ ... ਧਾਰਾ 1 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਉੱਚਿਤ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ "ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪਰੀਖਣ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

50. ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ[42]। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 19 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਣਢਾਂਚਿਤ ਮਾਨਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

51. ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦਾ ਮਾਨਕ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਤੌਲਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀਮਾ ਵੈਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਮ.ਐਚ. ਹੋਸਕੋਟ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ[43] ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟ ਮਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਉਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤੌਲਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

"28. [...] ਉਲੰਘਣ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼, ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਤਾਤਕਾਲਿਕਤਾ, ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ, ਸਭ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਤਾਤਕਾਲਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ, ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"[52] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (9ਜੇ) (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਬਨਾਮ ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ[44], ਜੋ ਉਪਸਥਿਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਦੀ ਲਾਗੂਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦਾ ਮਾਨਕ ਇੱਕ ਸਫਾਈ ਦੀ ਸੰਸਕ□ਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ

ਕਾਰਵਾਈ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।[45] ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਬੰਦੋਬਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਪਸਥਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਜਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ

53. ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਖੁਲਾਸਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਬੰਦੋਬਸਤਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ:

i. ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼: ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚੈਨਲ, ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ, 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਜੋ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਲ ਉਪਾਯ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਉ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ;

ii. ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ: ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੁਝ 'ਟੈਪ ਸੀਕਰੇਟ' ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਲਕਿ, ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ

iii. ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂ: ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹਟਾਈ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੱਗਰੀ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡੌਕਟ ਤੋਂ ਹਟਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਬਚਾਉ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਲੀਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਖੋਜ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

54. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਸਵਾਲ ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤਿੰਨ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਇਕੱਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਉੱਚਤ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜੋ ਪਾਲਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਸਮੁੱਚੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚਤ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੀ। ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ) ਨੂੰ ਨਤੀਜੇ (ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ

ਦੇ ਉਦੇਸ਼) ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚਤ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਿਨਾਂ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਉੱਚਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਢਾਲੂ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਉੱਚਤਤਾ ਦੀ ਲੋੜ "ਹਰ ਸੰਦਰਭ, ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਮਾਨ, ਅਣਬਦਲ ਮਿਆਰ ਨਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ," ਨਿਰਣਾਇਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਲਚਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੀ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਅਤੇ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਵਿਧੀ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ. ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਇੰਨੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਕਿ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ-ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ. ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕੋਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਾਜਬਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

55. ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਕੋਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ: ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।

56. ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਯਮ ਪੰਜ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਤਾ ਦੇ ਮਨਮਾਨੇ ਵਰਤਾਰੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਿੱਚ "ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਅੰਤਰ ਹੈ"।48 ਜਸਟਿਸ ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਿਯਮ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।" ਦੂਜਾ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕੇਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਖੋਜ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਾਰਨਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਸੀਮਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਤੀਜੇ, ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਣਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੌਥੇ, ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਸਲੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਲੱਗਣਗੇ। ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦੀ ਉੱਚੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਗੁਪਤਤਾ ਪਕਸ਼ਪਾਤ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਡਲ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ।

57. ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਪਾਯ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਰਸਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕੋਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

58. ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਲੀ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ। ਇਹ ਹੁਣ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸੈਕਸ਼ਨ 124 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।ਦੂਜਾ, ਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜੋ ਕਿ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰਾਜ) ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਖੋਜਣਾ. ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰ

59. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗੁਪਤਤਾ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ "ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ, ਛੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ" ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।[5] ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਹੁਣ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਸੀਲਡ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। *ਕਮਾਂਡਰ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[6], ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਡੀਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸੀਲਡ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਖਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:*

"27. ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਦਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਸਮੇਂ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜੋ 'ਉਚਿਤ ਸੰਭਾਵਨਾ' ਨਾਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗੀ, ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤੀ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦੇਣਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕਰੀਅਰ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਰ

ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ।

28. ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਏਐਫਟੀ) ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਦੋ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਦੁੱਖੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਜਦੋਂ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਜੋ ਫਿਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਇਹ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਹੱਲਮਾਰਕ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

60. ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਨਪੁਟਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ "ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਨਪੁਟ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰੇਟਿੰਗ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।" ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ "ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।" ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਨਪੁਟਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰੇਟਿੰਗ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੈਰ-ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਨਿਆਇਕ ਮਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਨਪੁਟਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

61. ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਫਾਈਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਚੈਨਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਵੀਨੀਕ□ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ MBL ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੀ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ

ਤੋਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਰਿੱਟ ਉਪਚਾਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਦਿਲ ਅਤੇ ਆਤਮਾ' ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 53 ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ 54, ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਕ ਪਰਚਮੈਂਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਹੈ ਲਾਇਸੰਸ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀ. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਰਿੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਪਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਦਾਲਤ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸਖਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੜੋ. ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਨਿਆਂ - ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।

G. ਕੀ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ

62. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ (i) ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਨਪੁਟ 'ਗੁਪਤ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ' ਹਨ; ਅਤੇ (ii) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤ ਇਸ ਲਈ ਨਾਮੰਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ, ਫੈਸਲਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਪਤਚਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ 'ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ' ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਨਪੁਟਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਇਨਪੁਟ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਐਕਸ-ਆਰਮੀਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਡਿਜੀ ਕੇਬਲ ਨੈਟਵਰਕ (ਉੱਪਰੋਕਤ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

G.1 ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ: ਡਿਜੀ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਫੈਜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ

63. ਪੂਰਵ-ਫੈਜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਨਿਯਮ 1937 ਦੇ ਨਿਯਮ 92 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਪਟਨਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ

ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਗੁਪਤ' ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕਲੇ ਜੱਜ ਅੱਗੇ 'ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ' ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕਲੇ ਜੱਜ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਸਟਿਸ ਕੁਰੀਅਨ ਜੋਸਫ ਨੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਖਤ ਪਾਲਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਸੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ਮੋਰਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਬਨਾਮ ਰਹਮਾਨ55 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਮੰਤਰੀ[2] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਖਤ ਪਾਲਣ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"16. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸਨੂੰ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲਾਰਡ ਹੋਫਮੈਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਬਨਾਮ ਰਹਮਾਨ ([2003] 1 ਏਸੀ 153 : (2001) 3 ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 877 : (2002) 1 ਆਲ ਈਆਰ 122 (ਐਚਐਲ)) : (ਏਸੀ ਪੰਨਾ 192ਸੀ)

... 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

17. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਾਹਰੀ ਖਾਰਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇ, ਜੇਕਰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਉਚਿਤ ਤੱਥ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹਿੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ

ਰਾਜ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇਗੀ।

18. ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 17-4-2007 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ:

"ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪਿਛੋਕੜ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵੈਧ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਇਸ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

19. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੋਰ ਤੱਥਾਤਮਕ ਵੇਰਵੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕਰਨਾ ਅਣਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਰਚੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

64. *ਡਿਜੀ ਕੇਬਲ ਨੈੱਟਵਰਕ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਡਿਜੀਟਲ ਐਡਰੈਸੇਬਲ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਲਟੀ-ਸਿਸਟਮ ਆਪਰੇਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੌਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਐਕਸ-ਆਰਮੀਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਪੂਰਵ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ:

"16. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਨੋਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਗਿਆ ਦਾ ਰੱਦ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਪੂਰਵ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

17. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਐਕਸ-ਆਰਮੀਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ* ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੀ ਰੱਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਪੂਰਵ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

65. ਐਕਸ-ਆਰਮੀਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਕਿ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਤਸਵਾਮੀ (5ਜੇ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ48 ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ

ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

66. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਪੂਰਵ-ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਉੱਪਰੋਕਤ)* ਵਿੱਚ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਬੂਤੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ *ਪੂਰਵ-ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਉੱਪਰੋਕਤ)* ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

67. ਦ ਜ਼ਮੇਰਾ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਜੋ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ। ਮਾਲ ਆਸਟਰੀਆ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਡਨ ਵਿੱਚ ਆਯਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਚਾਰਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਆਸਟਰੀਆ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਏਜੰਟ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਕੰਸਾਈਨੀਜ਼ ਸਿਰਫ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਰੀਕਵਿਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਭਾਵ, ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੀਕਵਿਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲਈ ਮੰਗਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿੰਦਾ ਜਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਰੀਕਵਿਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਬਚਾਅ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ:

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜ ਨੂੰ, ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਤਾਜ ਦੇ ਉਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਸਰ ਨਾਲ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਜਾਂ ਮਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੀਕਵਿਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲਈ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਬਚਾਅ, ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਤੱਥ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

[...]

ਜੋ ਲੋਕ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਜੱਜ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵਾਂਛਨੀਯ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।"

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਰਮੀ ਕੰਟਰੈਕਟਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੀਕਵਿਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ 'ਕੋਈ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਸਬੂਤ' ਨਹੀਂ ਸੀ।

"ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਗਲਤ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ

ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੱਜ ਕੋਲ ਇਹ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਰਮੀ ਕੰਟਰੈਕਟਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਹਲਫਨਾਮਾ, ਆਰਡਰ XXXIX ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਕਾਪਰ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਪਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੋਰ, ਸਵੇਨ ਹੋਗਲੁੰਡ ਦੀ ਹਲਫਨਾਮਾ, ਜੋ ਬੇਜਵਾਬ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਸਲ ਮਾਮਲਾ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸੀ, ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

68. ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੀ ਕੌਂਸਲ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਚਾਰ ਮੁਖੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ।

69. ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਚਾਰ ਮੁਖੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਦਫਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ ਜੋ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀ ਫੌਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਗੁਪਤ ਸੰਕੇਤ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਚਾਅ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ "ਪਹਿਲਾਂ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸਲ ਜੋਖਮ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ [ਜੀਸੀਐਚਕਿਊ ਵਿੱਚ] ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਘਨ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ।" ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਸਦਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਤੀ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਹੇਠ ਹੈ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਆਂਪੂਰਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜੇਕਰ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਨਿਆਂਪੂਰਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਸਵਾਲ ਸਬੂਤ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੰਨਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ; ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਨੁਪਯੁਕਤ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਫੈਸਲਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਅਨਿਆਂਪੂਰਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਬਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਦ ਜ਼ਮੋਰਾ [1916] 2 ਏ.ਸੀ. 77 ਵਿੱਚ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਰਵਾਨਗੀ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

70 .ਲਾਰਡ ਸਕਾਰਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦ ਜ਼ਮੋਰਾ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਨਿਆਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੀ ਤਿਆਗ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਸਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਉੱਠਦੇ ਹਨ:

"ਮੇਰੇ ਲਾਰਡਸ, ਮੈਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜੱਜ ਜਾਂ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੱਤ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਿੱਤ ਇੱਕ ਫੈਕਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਤਮਕ ਆਧਾਰ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹਿੱਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਣ ਯੋਗ ਫੈਕਟਰ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਤਾਜ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਜਬ ਤੱਕ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਰਾਏ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਮੰਤਰੀ ਤਾਜ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨਿਆਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਸਟੀਸਿਆਬਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਾਮਾਨ ਸੀਮਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ: ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕੇਸ ਲਾਅ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਗੰਭੀਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਲਾਹ ਲਈ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ। ਲਾਰਡ ਸਕਾਰਮੈਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ-ਆਯੋਜਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਘਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

71. ਰਹਿਮਾਨ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ ਵਾਲਾ ਜਿਸਦੇ ਮਾਪੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ, ਨੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਛੁੱਟੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਟੇਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਉਸਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਟੇਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਤੋਂ ਨਿਰਵਾਸਨ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ'। ਖਾਸ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਇਹ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਨਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਯੋਜਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਟੈਂਟ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ।

72. ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਸ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲਾਰਡ ਸਲਿੰਨ ਆਫ ਹੈਡਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ: (i) ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਮਾਨਕ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ; (ii) ਜਦੋਂ ਸਟੇਟ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਨਿਰਵਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢ ਸਕੇ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਅਸਲੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ; (iii) ਸਟੇਟ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਤਰੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲਾ ਹੈ; ਅਤੇ (iv) ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੀ ਕੌਂਸਲ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਵਾਸਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 'ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ'।

73. ਲਾਰਡ ਹੋਫਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਰਾਏ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਤੰਕਵਾਦ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੇ ਵਾਸੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਦੀ ਕੌਂਸਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿਰਵਾਸਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ (i) ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਤੱਥਾਤਮਕ ਆਧਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਵਾਸਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ; (ii) ਜੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ (iii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਚਾਅ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

54. ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਵਾਸਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਹੋਮ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ "ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ" ਲਈ ਹੋਵੇ: ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖੋ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਧੁੰਦਲਾਪਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਹੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਸਕਾਰਮੈਨ ਨੇ ਚੈਂਡਲਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਮਿਨਿਸਟਰ ਫਾਰ ਦ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ [1985] AC 374, 406. ਉਸਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਚੈਂਡਲਰ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਰਜ ਨਿਭਾਏ। ਪਹਿਲਾਂ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਤੱਥਾਤਮਕ ਆਧਾਰ ਕਿ ਨਿਰਵਾਸਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਮ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਥਾਤਮਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਰਹਿਮਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਆਤੰਕਵਾਦ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਹੋਮ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਾਵਾਂਗਾ, ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰ ਸੱਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਣ ਦੇ

ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਅਗਲੇ ਬਿੰਦੂ ਤੱਕ ਹੀ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੋਮ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਰਾਏ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਰਹਿਮਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਆਤੰਕਵਾਦ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦਾ ਉਚਿਤ ਤੱਥਾਤਮਕ ਆਧਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੋਮ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ "ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ"। ਤੀਜਾ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਮੁੜਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੇ ਖਾਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਸਵਾਲ, ਜੋ ਚਹਾਲ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਉੱਠਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਰਵਾਸਿਤ ਕਰਨਾ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 3 ਅਧੀਨ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਜੋਖਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਸ਼ੱਦਦ ਜਾਂ ਅਮਾਨਵੀ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਯੂਰਪੀ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਆਰਟੀਕਲ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ. ਕੀ ਇੱਕ ਲੋੜੀਂਦਾ ਜੋਖਮ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ। ਅਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਏ ਸਵਾਲ, ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

74. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਉਭਰਦੇ ਹਨ:

(i) ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਸੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ;

(ii) ਰਾਜ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ;

(iii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਵਾਨਗੀ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਲਈ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕੀ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਸ ਅੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv)ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਨਿਸਚਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਆਪਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਅਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ - ਅਰਥਾਤ, ਇਕ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੁਆਰਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

75. ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਤਰਕ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਕਸ-ਆਰਮੀਮੈਨ ਦੀ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਗਲਤ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਹ ਕੁਝ ਅਧਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੀ ਰਾਜ ਦੀ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। *ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ(ਾਂ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਉਭਰੇ ਇਹ ਦੋ ਮਾਪਦੰਡ ਅਨੁਪਾਤਕ ਮਾਪਦੰਡ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਟੈਸਟ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਟੈਸਟ ਜਾਇਜ਼ਾਬਾਦੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।*

G.2 ਅਨੁਪਾਤਕ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ

76. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਨੁਪਾਤਕ ਮਾਪਦੰਡ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

i) ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਦਾ ਪੜਾਅ)।

ii) ਉਪਾਯ ਇਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸਾਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਉਚਿਤਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਪੜਾਅ)।

iii) ਉਪਾਯ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਪੜਾਅ)।

iv) ਉਪਾਯ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕ ਉੱਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਪੜਾਅ)।

ਜੀ. 2 (ਅ) *ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਦਾ ਪੜਾਅ*

77. ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਗਾਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਵੀ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਗਾਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਪਤਚਰ ਇਨਪੁਟਾਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ, ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

78. ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਸਵਾਲ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।59 ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਆਮ ਸੀਮਾਂਕਣ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਮ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।60 ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਆਮ ਸੀਮਾਂਕਣ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਅਤੇ 25 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀਮਾਂਕਣ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਸੀਮਾਂਕਣ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਸਰਬਸੰਮਤ ਹਨ। ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਸੀਮਾਂਕਣ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਰਾਹੀਂ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਦਰਭਿਕ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂਦੇ ਅਤੇ ਬਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੂਰਾ ਪਾਠ ਉਸ ਕੈਨਵਾਸ ਨਾਲ ਅਰਥ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਟੇਪਸਟਰੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

79. ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਕ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਲਾਉਣ ਦੇ ਉਚਿਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਨਹਿਤ (ਜਾਂ ਜਨ ਭਲਾਈ) ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦਾ ਕਦੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਜਨਹਿਤ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਹ ਤਰਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਵ□ੱਤੀਆਂ ਦੀ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਇਸਦੇ ਬਜਾਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਅਗਾਊ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਪਾਰ ਨਾ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਜਨਹਿਤ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਜੀਵਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਮੁੱਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਕਾਸਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ।

80. ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ ਲੇਖ 19 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।[62] ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਹੁਣ ਉਹ ਮੁੱਲ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵਲੋਂ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (9ਜੇ) (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ

ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ 2005 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਪਤਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਲਾਉਣ ਦੇ ਅਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵੈਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ।

(I) ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਆਈ.ਬੀ. ਰਿਪੋਰਟਾਂ

81. ਰਾਜ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ "ਗੁਪਤ" ਸੁਭਾਵ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਇੱਕ ਆਮ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਗੋਪਨੀਯ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਆਈ.ਬੀ. ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਅਣਗਿਣਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਪਿਛੋਕੜ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਿਰਫ ਤੱਥ ਖੋਜ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਗੁਪਤ ਹਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਤਰਕ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ।

(II) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ

82. ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਵੀ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਹੱਦ ਕੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰੀਏ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

83. ਹੁਣ ਇਹ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇੱਕ ਹੱਥ ਨਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦੀਆਂ। ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੋਲਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਹੱਦ ਸੀਮਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਫਤ ਪਾਸ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਲਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

“50. ਜ਼ਰੂਰ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਹੋਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੋਟ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਰਾਜ 'ਤੇ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਚਿੰਤਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਛੋਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰੇ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਤੱਥ ਦਾਅਵਾ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨੇ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੰਗੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਖੜੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸਿਰਫ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੂੰਗਾ ਦਰਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।”

ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਲਕਿ ਉਸ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਿਆਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਹਿਤਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰੀਏ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਅਧੀਨ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਐਕਸ-ਆਰਮੀਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਫਰੇਜ਼ 'ਸਮਾਜਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਰਤਾ, ਖੇਤਰੀ ਅਖੰਡਤਾ, ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਤਾਕਤ, ਪਾਰਿਸਥਿਤਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ ਸੰਗਠਨਤਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ' ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ। ਜਸਟਿਸ ਪਤੰਜਲੀ ਸਾਸਤਰੀ ਨੇ ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਲਈ ਲਿਖਦਿਆਂ 'ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ' ਅਤੇ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 19 ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ 'ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ' ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ[4], ਜਸਟਿਸ ਐਮ ਹਿਦਾਯਤੁੱਲਾਹ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਸਨ) ਨੇ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ', 'ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ', ਅਤੇ 'ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਵਸਥਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਜੋ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ:

55. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਾਲਾ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ "ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, "ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ" ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਾਲੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਵ੍ਰਿੱਤਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵ੍ਰਿੱਤ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਗਲਾ ਵ੍ਰਿੱਤ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਵ੍ਰਿੱਤ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਸੌਖਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। "ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ

ਬਰਕਰਾਰੀ" ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਸੀ।

84. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ ਵੱਖਰਾਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਸੰਭਵ (ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਣਸਮਝ) ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਤੱਥਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਆਪਣਾ ਅਰਥ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਰਗੇ ਵਿਆਪਕ ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣੇ। ਬਲਕਿ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਜਮਾ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੇ। ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਖਾਲੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਇੱਕ ਸਦਭਾਵਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਕੇ (i) ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ; ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਵਾਜਬ ਹੈ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ ਸਮੱਗਰੀ 67. ਵਾਜਬ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਮਿਆਰ ਜੋ ਇੱਕ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵਾਜਬਤਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਇਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਪਰ ਰਾਏ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੀਮਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਗਠਜੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ. ਅਦਾਲਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਰਾਜ ਦਾ ਜਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿੰਗ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿੰਗ ਜਿਸ ਕੋਲ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ।

85. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(III) ਮੋਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ

86. 2010 ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ' ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।8 ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਖਿਲਾਫ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਪਰੀਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ70 ਨੇ

ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਖਿਲਾਫ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿਪਰੀਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

i) ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. 'ਮਧਜਮਮ ਡੇਲੀ' ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਮਾਤ-ਏ-ਇਸਲਾਮੀ[71] ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹਨ;

ii) 'ਮਧਜਮਮ ਡੇਲੀ' ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਸੁਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੀ;

iii) ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜੇਲ-ਐਚ ਨਾਲ ਜੁੜਾਵ ਰੱਖਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ

iv)ਜੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜੇਐਲ-ਐਚ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

87. ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਜੇਐਲ-ਐਚ ਦੀ ਕਥਿਤ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

(i) ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ 1941 ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਨਿਯਮ. ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ.ਈ.ਆਈ ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਇਕਾਈਆਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਨੂੰ;

(ii) ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ: (i) 1955 ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ। 1955 ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; (ii) ਦੇ ਅਧੀਨ 1975 ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮ 1971. ਵਿਚ ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ 1977; ਅਤੇ (iii) 1992 ਵਿੱਚ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਕਟ 196772। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 1994 ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ;

(iii) ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੈਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫੰਡ ਗੁਪਤ ਚੈਨਲ; ਅਤੇ

(iv) ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਮੱਧਮਮ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ "ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਇਸ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ/ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। JEI, ਕੇਰਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾੜੀ ਤੋਂ ਹਵਾਲਾ ਚੈਨਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫੰਡ ਜੁਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ।"

88. ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਨੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਬਾਰਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਈ.ਬੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਮਧਜਮਮ ਡੇਲੀ' 'ਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੇ 'ਸੁਰ' ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਮਧਯਮਮ ਡੇਲੀ ਨੇ 12 ਸੰਸਕਰਣ ਨਿਕਾਲੇ (ਜੋ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ 6 ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ 2 ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ, ਕਤਰ, ਬਹਰੀਨ, ਅਤੇ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ 4 ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ਜੋ ਕਿ

ਜੇ.ਈ.ਐਚ. ਰਨ ਇਸਲਾਮਿਕ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਹਾਊਸ, ਕੋਜ਼ੀਕੋਡ, ਕੇਰਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਿਤਰਣ 1.75 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਜੇ.ਈ.ਐਚ. ਦੁਆਰਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਵਿਧ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। *ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਥਿਤ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਬੈਂਗਲੋਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ [...] ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਲਮਾਸੇਰੀ ਬੱਸ ਸਾੜਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਕਥਿਤ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਖਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਅਤੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਿੰਦੂ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਰਮ ਰਵੱਈਆ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।"*

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

89. 2014 ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਲਾਈਫ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਗਲੋਬਲ ਲਈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਲਈ ਮੁੜ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੰਗੀ, ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤਾਜ਼ਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਟੀਵੀ' ਦੁਆਰਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ-ਵਨ: (i) ਜੇ.ਈ.ਐਚ. ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਹੈ; (ii) ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਜਾਂ ਅਤੇ ਗੁਪਤਚਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ; (iii) ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਤਿ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਹੈ।

90. ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਆਈ.ਬੀ. ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ। ਅਗਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਤਿੰਨ ਖੋਜਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਲਈ ਮੁੱਖ ਫੰਡਿੰਗ ਸਰੋਤ ਜੇ.ਈ.ਆਈ./ਐਚ. ਕੈਡਰਾਂ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੈ। ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸੂਚੀ ਜਮਾ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਉਕਸਾਊ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ: (i) 5 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ, ਚੈਨਲ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੁਗੁਣੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ; (ii) ਇਹ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 'ਪ੍ਰਬੋਧਨਮ ਵੀਕਲੀ', ਆਪਣੇ ਸੰਪਾਦਕੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮੌਲਿਕ ਇਸਲਾਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

91. 24 ਜੁਲਾਈ 2014 ਨੂੰ, ਇੱਕ ਸੀਓਓ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਲਾਈਫ' ਅਤੇ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਗਲੋਬਲ' ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਈਬੀ ਵੱਲੋਂ 2011 ਅਤੇ 2014 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਲਟੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਮਬੀਐਲ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਵਾਪਸ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਚਐਮਏ ਨੇ ਤਾਜ਼ਾ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਸੀਓਓ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ। 26 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ, ਐਮਆਈਬੀ ਨੇ 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਲਾਈਫ' ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ।

92. ਫਿਰ ਵੀ, 22 ਜਨਵਰੀ 2015 ਨੂੰ, ਸੀਓਓ ਨੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ (ਏ) ਨਾਨ-ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਲਾਈਫ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਗਲੋਬਲ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ/ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਲਈ; (ਬੀ) ਦੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 2011 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੀਓਓ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਐਮਐਚਏ ਨੇ 30.6.2015 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੀਓਓ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਇਨਪੁਟ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ (ਕਟੱਤਰਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਜੋੜ) ਅਤੇ ਐਮਐਚਏ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 30.6.2015 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਓਐਮਐਸ ਦੀ ਸਲ ਨੰਬਰ 13 ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰੇਟਿੰਗ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਸੀਓਓ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨੀਤੀ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮਐਚਏ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮੰਡੇਟ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਹੋਰਥੋਂ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ। ਇਸ ਲਈ, 2011 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਇਨਪੁਟਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

93. MHA ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ CoO ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, MHA ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਾਇਲ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਫਾਇਲ 'ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਐਸਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ MHA ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ MIB ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ Media One Life ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, CoO ਦੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, MIB ਨੇ Media One ਅਤੇ Media One Life ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ MIB ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੋ ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। MIB ਨੇ MHA ਨੂੰ MBL ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ੋ ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, MHA ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਕਰੰਟ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਚੈਨਲ 'Media One' ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ, MIB ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 30 ਜੂਨ 2015 ਦੀਆਂ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ MHA ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ Media One ਅਤੇ Media One Life ਦੋਵੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਸਨ। MHA ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਚੂੰਕਿ MHA ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਊਜ਼ ਅਤੇ ਕਰੰਟ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲ ‘Media One’ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਆਈ&ਬੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸ਼ੋ-ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਚੂੰਕਿ MHA ਨੇ 30.06.2015 ਦੀਆਂ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨੋਡਲ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੈਂਡੇਟ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਦ ਦੀਆਂ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ MHA ਨੇ

17.2.2011 ਦੀ OM ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਇੰਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਦੇਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਨੋਡਲ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ MHA ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 27.1.2016 ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਈ&ਬੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਡੇਟ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਵਿੱਚ SCN ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਬਾਰੇ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨਕਾਰ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਇਨਪੁਟਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

MHA ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ 'ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲੇ ਇਨਪੁਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਪਤ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।'

94. 11 ਸਤੰਬਰ 2019 ਨੂੰ, MIB ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਅਰਥਾਤ MBL ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। MBL ਨੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਜਮਾ ਕੀਤੀ। MHA ਨੇ IB ਨੂੰ MBL ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। IB ਨੇ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਕਿ ਇਨਪੁਟਾਂ ਨੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ (ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 20 ਅਤੇ 21) ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 25 ਜੂਨ 2018 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲਈ ਮੰਤਰਾਲਾ ਆਫ ਹੋਮ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਤਹਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। IB ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

i) "ਮੁੱਖ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਰੋਤ: MBL ਦੀ ਮੁੱਖ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਰੋਤ JEI-EH ਦੇ ਕੈਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਤੋਂ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਦੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੈਂਬਰ JEI-EH ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਹਨ"; ਅਤੇ

ii) "ਵਿਰੋਧੀ-ਸਥਾਪਨਾ ਮੁਦਰਾ: ਮੀਡੀਆ ਵਨ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਰੋਧੀ-ਸਥਾਪਨਾ ਮੁਦਰਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ UAPA, ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼ (ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਾਵਰ) ਐਕਟ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਤਲਾਮ, ਨਾਗਰਿਕਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, CAA/NPR/NRC।"

95. 2018 ਦੀਆਂ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਤਹਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪਰ ਮੁੱਖ ਧਿਆਨ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਹੈ (i) ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਖੇਤਰੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ; ਅਤੇ (ii) ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਢਾਂਚਾਗਤ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ। ਧਾਰਾ 3.2 ਤਹਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, MIB ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 4 ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜਾਂਚ "ਰਿਕਾਰਡ ਚੈੱਕਸ,ਫੀਲਡ ਇਨਕੁਆਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ/ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।" ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤਹਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੰਤਰਾਲਾ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, MIB) ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, MHA

ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਇਨਪੁਟਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗਾ। ਧਾਰਾ 5 ਤਹਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਨੈਕਸਚਰ ਸੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਤਰੇ, ਸਮੱਗਰੀਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਨੈਕਸਚਰ ਸੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਸ.ਐਲ. ਨੰਬਰ 13 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ: "ਅੱਤਵਾਦੀ ਫੰਡਿੰਗ, ਅੰਡਰਵਰਲਡ, ਨਸ਼ਾ ਕਾਰਟੈਲਜ਼, ਅਪਰਾਧ ਸਿੰਡੀਕੇਟਾਂ ਨਾਲ ਵਿੱਤੀ ਸੰਬੰਧ।" ਐਸ.ਐਲ. ਨੰਬਰ 20 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ", ਅਤੇ ਐਸ.ਐਲ. ਨੰਬਰ 22 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮੈਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਸਟਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।"

96. ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਕੋਲ ਅਗਾਊ ਕੀਤਾ। ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ:

"3. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੂੰ ਰੁਟੀਨ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਗਾਊ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੇਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਣ ਜੋ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਹੈ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 25.06.2018, ਪੈਰਾ 7.4 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੰਤਰਾਲਾ / ਵਿਭਾਗ ਆਪਣੇ ਮੈਂਡੇਟ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ 21.01.2016 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗ□ਹ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ/ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕੀ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ

ਚੂੰਕਿ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੀ ਸੰਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੂੰ ਰੁਟੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਣ।"

97. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਬੇਪਰਵਾਹ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ।

ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੇ ਫਰੇਜ਼ ਦੇ ਸਿਰਫ ਜ਼ਿਕਰ ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

98. ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਜੇ.ਈ.ਐਲ.-ਐਚ. ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕਥਿਤ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਥਿਤ ਵਿਰੋਧੀ-ਸਥਾਪਨਾ ਰੁਖ ਕਾਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨਾਲ ਜੇ.ਈ.ਐਲ.-ਐਚ. ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਦੈਨਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਲੇਖਾਂ ਦੇ 'ਸੁਰ' ਅਤੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਿੰਗ ਪੈਟਰਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ.ਈ.ਐਲ.-ਐਚ. ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ-ਸਥਾਪਨਾ ਰੁਖ ਦਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਸਿਰਫ ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਈ.ਬੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ-ਸਥਾਪਨਾ ਰੁਖ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ (i) ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਚਿੱਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; (ii) ਇਹ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਧਵਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਕਥਿਤ ਨਰਮ ਰੁਖ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਇਸ ਦੇ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ., ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼ (ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਾਵਰ) ਐਕਟ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਕਾਸ/ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਤਲਾਮ, ਨਾਗਰਿਕਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, ਅਤੇ ਸੀ.ਏ.ਏ./ਐਨ.ਪੀ.ਆਰ./ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ।

99. ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੇ.ਈ.ਐਲ.-ਐਚ. ਦੇ ਕਥਿਤ ਹਮਦਰਦਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸਬੰਧੀ, ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਅਤੇ ਜੇ.ਈ.ਐਲ.-ਐਚ. ਦੇ ਕਥਿਤ ਸੰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਈ.ਬੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ 'ਗੁਪਤ' ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਰੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਅਵਿਵਹਾਰਕ ਅਤੇ ਬੇਸਮਝ ਹੋਵੇਗਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਕਾਂਸ਼, ਅਸੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਪਤਲੀ ਹਵਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਅਨੁਮਾਨ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘੱਟ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੜਚੋਲ 'ਤੇ, ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਦੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ।

G.2 (b) ਉਪਯੁਕਤਤਾ

100. ਅਸੀਂ ਮਾਨ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਅਨੁਪਾਤਕ ਮਾਨਕ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ। ਅਨੁਪਾਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੇ ਕਿ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਧਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਗੇ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਹੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੋਣ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਮਾਨਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ।[74] ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 'ਓਕਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ 'ਮਨਮਾਨੇ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼, ਜਾਂ ਤਰਕਹੀਣ ਸੰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤਬ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੇ ਰਾਜ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਹੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੰਭਵ ਸਾਧਨ' ਹੋਣ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

101. ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਗੋਪਨੀਯ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਾਧਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੰਭਵ ਸਾਧਨ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਦੱਸਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਂਸ਼ਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

102. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੀ ਨਾ ਦੱਸਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। *ਏ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ* ਵਿੱਚ, ਈਸੀਟੀਐਚਆਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ 'ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ' ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। *ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਬਨਾਮ ਏ.ਐਫ.* ਵਿੱਚ ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਸਦਨ ਨੇ ਈਸੀਟੀਐਚਆਰ ਦੇ ਏ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦਾ 'ਕੋਰ ਅਣਘਟਿਤ ਨਿਊਨਤਮ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਸਦਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ 'ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਾ ਸਾਰ ਅਣਘਟਿਤ ਨਿਊਨਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸੀਂ ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਸਦਨ ਅਤੇ ਈਸੀਟੀਐਚਆਰ ਵਿੱਚ ਏ.ਐਫ. (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਏ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸਣ ਨਾਲ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਰਥਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ 'ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦਾ ਕੋਰ ਅਣਘਟਿਤ ਨਿਊਨਤਮ' ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ। ਸੰਖੇਪ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸਣ ਨਾਲ, ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਤਾਰਕਿਕ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਵਿਧੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ।

G. 3 (c) ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਸਾਧਨ

103. ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (5ਜੇ) (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ 'ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਵਿਆਖਿਆ' ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਡੇਵਿਡ ਬਿਲਚਿਟਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮੱਧ ਮਾਰਗ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਅਸਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮੇਲ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।'

(ਕ) ਕੀ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋਰ ਸੰਭਵ ਸਾਧਨ ਸਨ;

(b) ਕੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਨੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ 'ਅਸਲ ਅਤੇ ਠੋਸ ਢੰਗ' ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ;

(c) ਕੀ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਵਿਕਲਪ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(d) ਕੀ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾਕੇ ਤੁਲਨਾ (ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ) ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਵਿਕਲਪ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਚਿਤ ਹੈ।

104. ਚਰਕਾਉਈ ਬਨਾਮ ਕੈਨੇਡਾ (ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ) ਵਿੱਚ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਿਫਿਊਜੀ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਐਕਟ 2001 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਖਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਹੈ। 2001 ਐਕਟ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 2001 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਚਾਰਟਰ ਆਫ ਰਾਈਟਸ ਅਤੇ ਫ੍ਰੀਡਮ[81] ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਅਨੁਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ 'ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਅਤੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।'

105 .ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਮਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਭੇਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੋਰ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਕਾਰੀ ਸਾਧਨ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਕਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਂਗ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸੁਭਾਵਿਕ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

(I) ਟੋਟਨ ਦਾਅਵਾ: ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਨਿਰਣਾਯਕਤਾ

106. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਇੱਕ ਲਾਗੂਕਰਨ ਟੋਟਨ ਦਾਅਵੇ ਰਾਹੀਂ ਹੈ। ਟੋਟਨ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇ ਦਾਅਵੇ ਰਾਜ ਭੇਦਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਨਿਰਣਾ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[82]। ਜੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਰਾਜ ਭੇਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟੋਟਨ ਦਾਅਵਾ, ਜੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪ੍ਰੀ-ਡਿਸਕਵਰੀ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ ਰਾਜ ਭੇਦ ਦਾ ਪੂਰਵ-ਸੂਚਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

(II) ਬੰਦ ਸਮਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਕੀਲ

107. 85 ਲੇਖ 5(4): “ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਦੁਆਰਾ ਛੀਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹਿਰਾਸਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।” ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਲਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 1976 ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਜੱਜ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੰ-ਕੈਮਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੇਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ-ਕਲੀਅਰ ਕੀਤੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

108. ਚਹਾਲ (ਉੱਪਰਲੇ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਾਸ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ 1997 ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ-ਕਲੀਅਰਡ ਖਾਸ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੁੱਖ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ। ਸਮੱਗਰੀ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸੀ ਜਾਂਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸ਼ਯੋਗ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ, ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰਡ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਤਵਾਦ ਐਕਟ 2000 ਇੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਅਰਧ-ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ,* ਅਤੇ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।† ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਦੋ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਪਹਿਲਾਂ, ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਕਤਮ ਸੰਭਵ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰੀਖਣ ਦੁਆਰਾ ਪਰਖਣ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ।

(III) ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ

109. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਕੁਝ ਸੰਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 123 ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਾਇਬ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ;

123. *ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ*- ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਣਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਰੋਕੇਗਾ।

ਧਾਰਾ 124 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ:

124. *ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਸੰਚਾਰ*- ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨਾਲ ਦੁੱਖੀ ਹੋਵੇਗਾ।

110. ਧਾਰਾ 162 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗਵਾਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਐਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ, ਜੇ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

162. *ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ*- ਜੋ ਗਵਾਹ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਐਤਰਾਜ਼ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਦਾਲਤ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

111. ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਵੇਗਾ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਬਿਨੈਕਾਰ, ਰਾਜ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ, ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਖੋਜ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ।

112. ਉਪਰੋਕਤ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਵਿਕਲਪ ਇਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਲ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਰੇਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੱਖਰੇ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ, ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੰਦ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ *ਟੋਟਨ* ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾਖਲਾ ਪੜਾਅ ਤੇ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਦਾ ਨਿਰਣਾਯਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਰਾਜ ਰਹਿਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਤੁਲਨ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਚੋਟ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਚੋਟ ਨਾਲੋਂ ਭਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਬਲਕਿ, ਜੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ, ਰਾਜ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਰਾਜ ਰਹਿਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਉਪਚਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਧੀਨ, ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸ਼ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਬੰਦ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਣ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਖਾਸ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ।

113. ਜਦੋਂ ਇਹ ਤਿੰਨ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਨਿਰੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਇੱਕ ਛੋਰ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੋਟਨ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਛੋਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਸ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਰ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਅਵਾ ਅਤੇ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾਅਵਾ ਖੋਜ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਟੋਟਨ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਦਾਅਵਾ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਯਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਰਾਜ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਜ ਰਹਿਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਟੋਟਮਿਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਰਹਿਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵੇ ਨਿਰਣਾਯਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਕੀਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਤੁਲਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ। ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੋਟ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ. ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸ ਛੋਟ, ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਖੋਜ ਪੜਾਅ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਕੀਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਤੁਲਨ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਜੇ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਬੂਤ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੋ। ਦੀ (ਵਿੱਚ) ਕਾਫ਼ੀਤਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਜੋ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ਬੇਪਰਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਲਈ. ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਏ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ECHR ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੇਠਾਂ:

"220. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਗੁਪਤ ਖੁਲਾਸੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ, ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬੰਦ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹਿਰਾਸਤੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਯੋਗੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਪਰਯਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ-ਦਰ-ਮਾਮਲਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਧਾਰਭੂਤ ਸਬੂਤ ਅਣਖੁਲਾਸਿਤ ਰਹੇ, ਜੇਕਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਦੋਸ਼ ਕਾਫੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨ, ਤਾਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਣ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਵੇਰਵੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ। ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਕਈ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਦੋਸ਼ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ; ਦੋਸ਼ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਬਚਾਉ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਸੀ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਅਲੀਬੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉੱਥੇ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਆਖਿਆ, ਜੋ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਿਰਫ ਆਮ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ.ਏ.ਸੀ. ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਜਾਂ ਨਿਰਣਾਯਕ ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਤਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 5 § 4 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਸ਼ਾਇਦ ਉਪਰੋਕਤ ਸੂਚੀਬੱਧ ਵਿਕਲਪਿਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਸਾਧਨ ਹੈ।

114. ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਾਧਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਾਧਨਾਂ (ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ) ਅਤੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ (ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ) ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਐਫ਼ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ

ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਲਟ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਅਤੇ ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਪਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗਾ।

ਐੱਚ. ਜਨਹਿੱਤ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ

ਐੱਚ.1 ਭਾਰਤ

115. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124 ਅਤੇ 164 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੋਧੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀ, ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 123 ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੀ। ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੀ ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ ਲਿਖਦਿਆਂ, ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਵੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾਵਾਂ 164 ਅਤੇ 123 ਨੂੰ ਜਨਹਿੱਤ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਹਿੱਤ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਨਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨਿਜੀ ਹਿੱਤ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ:

"13. ਇਸ ਵਿਚਕਾਰ ਜਿਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਲਨ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੈ, ਉਹ ਜਨਹਿੱਤ ਦੇ ਪਰਮ ਅਤੇ ਸਰਵੋਚ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 123 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਦਾਵਾ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਜਨਹਿੱਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜਨਹਿੱਤ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਹਿੱਤ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦਾ ਦਾਵਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਨਾ-ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਉਹ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ, ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਇਹ ਨਿਜੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਹਿੱਤ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਮਾਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ, ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ।

116. ਜਸਟਿਸ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋਏ। ਵਿਚੋਲਣ ਇੱਕ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਹਿੱਤ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਉੱਥੇ ਜਸਟਿਸ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਅਤੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਦੋਵੇਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ, ਜਸਟਿਸ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਸੰਦੇਹ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

117. ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਨਾਰਾਇਣ10 ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀ ਨੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਰਾਜ ਨੇ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਜਸਟਿਸ ਕੇ ਕੇ ਮੈਥਿਊ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸੋਧੀ *ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ* (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਅਸਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਵਰਗਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ-ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ:

"71. ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਹੀ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਸਹੀ ਮੰਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਤੌਲਣਾ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਜੋ ਲੋਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਹੋਣ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।' [ਲਾਰਡ ਪਾਰਕਰ ਆਫ ਵਿੰਟਨ ਵਿੱਚ ਦ ਜ਼ਮੋਰਾ, (1916) 2 AC 77, 107] ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੇਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅੰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਚੰਗਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਗਦੇ ਹੋਣ। [...]"

72. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮਿਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਜਿਸ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਉਚਿਤ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਜਿਸ

ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਲੀਲਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਦਲੀਲਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਹ ਇਕਲੌਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਮਾਮਲੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਪਤਾ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਿਰਫ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਹਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮੰਤਰੀਆਂ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਸਹੁੰ ਨਾਲ ਬੱਧ ਹਨ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

118. ਐਸ. ਪੀ. ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜਨਹਿਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ, ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਵਿਚਕਾਰ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਮੰਗੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਸ ਕਲਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ਜੋ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਛੂਟ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਭਗਵਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ,[2] ਨੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

"ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਸਿਰਫ ਵਰਗ ਛੂਟ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੂਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਰਗ ਛੂਟ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ, ਆਪਣੀਆਂ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਈ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੜਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਰਥਾਤ, ਜਨਹਿਤ ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ — ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ। ਇਸ ਲਈ ਵਰਗ ਛੂਟ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੁਣ ਅਜੇਹਾ ਅਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਇਹ ਹੁਣ ਇੱਕ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਪੂਜਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਈ ਵਰਗ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੌਲਣਾ ਕਿ ਜਨਹਿਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਸਰਤ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

119. ਜੱਜ ਭਾਨਘਾਟੀ ਨੇ ਹੋਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਜਾਂ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜੋ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਇਕੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਨਾ-ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾ-ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਅਸਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਜੇਕਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਨਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਬਾਦਲਾ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਇਹ ਭਾਰੀ ਭਾਰ ਸਿਰਫ ਨਾ-ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਸਟਿਸ ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਨਾ-ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ।

120. ਜਸਟਿਸ ਮੈਥਿਊ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਨਾਰਾਇਣ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਵੱਲੋਂ ਸੋਧੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਸਟਿਸ ਭਗਵਤੀ ਵੱਲੋਂ ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ:

(i) ਖੁੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਏ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰੂਪ. ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ। ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁੱਲੀ ਸਰਕਾਰ. ਟਕਰਾਅ ਜੋ ਧਾਰਾ 123 ਅਤੇ 162 ਨਿਵਾਰਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ;

(ii) ਸੋਧੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ ਦੋ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਨੂੰ ਵੇਖੇ। ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਜਨਹਿਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਧੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਹੀ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਜਨਹਿਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਉੱਠਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਸਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਜਨਹਿਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਕੇ। ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਲਈ ਇਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ;

(iii) ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਬੋਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ;

(iv)ਜਦੋਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਖੁਲਾਸਾ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਦਾਵੇ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(v) ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ;

(vi)ਖੁਲਾਸਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ 'ਕਲਾਸ' ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਲਾਸ ਛੋਟ ਅਸੀਮ ਜਾਂ ਅਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਕੈਨਿਕਲੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(vii) ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ: (ਅ) ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇਗਾ (ਅਸਰ ਟੈਸਟ), ਅਤੇ (ਬ) ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ 'ਬਹੁਤ ਮਜਬੂਤ' ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ (ਸੰਤੁਲਨ ਟੈਸਟ); ਅਤੇ

(viii) ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਨ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

a) *ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ*: ਕੀ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ। ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਮੁੱਦਾ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

b) *ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ*: ਕੀ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ।

121. ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰਜੂਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਾਰੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ *ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਕੀਤੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਰੇ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 41 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 123 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 162 ਪਿੱਛੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ।

H. 2 ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ

122. ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਖਾਤਾ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਡੰਕਨ ਬਨਾਮ ਕੈਮਲ ਲੈਰਡ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰੂਪ ਨੂੰ ਮੱਦ ਉੱਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਲਾਰਡ ਸਾਈਮਨ ਨੇ ਦੋ ਮੁੱਦੇ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤੇ: (i) ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਜੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲਾਅ ਲਾਰਡ ਨੇ ਹੋਲਡ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਰੂਪ

ਵੈਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 'ਨਿਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਜਾਇਆ ਸਗੋਂ ਨਿਜੀ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ। ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ: ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਅਗੇ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

123. ਲਾਰਡਜ਼ ਆਫ਼ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕੈਨਵੇ ਬਨਾਮ ਰਿਮਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ। ਲਾਰਡ ਰੀਡ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਦੇ ਸੰਕੀਰਣ ਲੈਂਸ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਹੈ ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਲਾਰਡਜ਼ ਆਫ਼ ਹਾਊਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਿਦਾਂਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕੋਲ। ਦੂਜਾ, ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਦੇ ਬੀਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸੱਚੇ ਤੱਥ' ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਸਿਦਾਂਤ ਉੱਤੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਨਿਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਛੋਟ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਕਾਰਨ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ। ਲਾਰਡ ਹੈਂਡਸਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ 'ਨਿਆਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਤੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਤੌਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੰਗੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ (ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਸਵਾਲ), ਅਤੇ ਕੀ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ 'ਪੂਰਾ' ਜਾਂ 'ਅੰਸ਼ਕ' ਹੋਵੇਗਾ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ (ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਸਵਾਲ)।

124. ਇਨ ਰੀ ਜੀ. ਚੀਫ਼ ਕਾਂਸਟੇਬਲ, ਡਬਲਿਊ.ਮਿਡਲੈਂਡਸ, ਐਕਸ ਪੀ. ਵਾਇਲੀ, ਲਾਰਡ ਵੂਲਫ ਨੇ ਲਾਰਡਜ਼ ਆਫ਼ ਹਾਊਸ ਦੇ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਪੱਲੇ ਉੱਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ 'ਹੋਰ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਾਧਨਾਂ' ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"[...] ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। [...] ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਪੈਕਟਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਮਝਦਾਰ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਰਨਾ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

125. ਕੁਈਨਜ਼ ਬੈਂਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਰ (ਮੁਹੰਮਦ) ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਫਾਰਿਨ ਅਤੇ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਅਫੇਅਰਜ਼96 ਨੇ ਇੱਕ ਜਨਹਿਤ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ-ਪ੍ਰੋਂਗਡ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਇਥੋਪੀਆਈ ਨਾਗਰਿਕ ਜੋ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦਾ ਪੂਰਵ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਿਊਬਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਸੁਵਿਧਾ ਵਿੱਚ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਮਾਨਵੀ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾ ਨੇ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਸਟੇਟਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੱਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਖੁਫੀਆ ਸਾਂਝ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਗੇ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ-ਪ੍ਰੋਂਗਡ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ:

(i) ਕੀ ਲਾਲ ਫਾੜੇ ਗਏ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਹੈ?

(ii) ਕੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿਹੜਾ ਹਿੱਤ?

(iii) ਕੀ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

(iv) ਜੇਕਰ ਵਿਕਲਪ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

126. ਪਹਿਲੇ ਟੈਸਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਭਰੋਸੇ ਉੱਤੇ ਪਛਾਣਿਆ; ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਵਿਵਹਾਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗਾ। ਹਲਫਨਾਮੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਜਨਤਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਚ੍ਛੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਨਤਕ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਾਧਨ ਟੈਸਟ' ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ,

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਲਾਲ ਹਿੱਸੇ; ਅਤੇ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਾਲ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਜੋਖਮ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਟੈਸਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਤੁਲਨ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਿਦਾਂਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਨਤਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

H. 3 ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ

127. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।ਰਾਜ ਦੇ ਭੇਤ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ. ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰੇਨੋਲਡਜ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਰੇਨੋਲਡਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦਾ ਸਫਲ ਦਾਅਵਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਦ ਰੇਨੋਲਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਟੈਸਟ "ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰੇਗੀ, ਜੋ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।'' ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਬੂਤ ਕੇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ

128. ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ ਵਿੱਚ ਮਿਆਰ ਦੇ ਉਲਟ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਭੇਦ ਦਾਅ 'ਤੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਦ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਟੋਟਨ ਬਾਰ ਦੇ ਉਲਟ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਦਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਯੋਗ, ਜੇਕਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਸਬੂਤ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, 'ਅਧਿਕਾਰ' ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ, ਰੇਨੋਲਡਜ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਟੋਟਨ ਬਾਰ ਨਾਲ ਕਨਵਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

129. ਬਿਨਯਮ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਨੌਵੇਂ ਸਰਕਟ ਲਈ ਯੂਐਸ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਅਪੀਲਜ਼ v. Jeppesen Dataplan ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਰੇਨੋਲਡਜ਼ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ: (i) ਜੇਕਰ ਮੁਦਈ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ; (ii) ਜੇਕਰ ਮੁਦਈ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਜੋ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ a ਜਾਇਜ਼ ਬਚਾਅ, ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ; ਅਤੇ (iii) ਭਾਵੇਂ ਦਾਅਵੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਬੂਤ ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਟੁੱਟ ਹਨ।

130. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮਿਆਰ ਤਿੰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ: ਪਹਿਲਾ, ਰੇਨੋਲਡਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਮਿਆਰ ਇਹ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਲਾਸਾਂ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਅਦਾਲਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਜੇ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਕੇਸ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ, the ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ- ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ

ਐਚ. ਕੈਨੇਡਾ

131. ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਾਂਗ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਬਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਕਲਾਸ' ਗੁਪਤਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੱਲ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।[100] ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੇਵਲ "ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਜ ਲਈ ਹੀ ਰੋਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗਲਤ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ।"[101]

132. 1985 ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 38 ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਦਾਵੇਦਾਰੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ:

i) ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਟੈਸਟ: ਕੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਹੈ[102];

ii) ਚੋਟ ਟੈਸਟ: ਕੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਬੰਧਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚੇਗੀ।[103] ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਚੋਟ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਰ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਹੈ।[104] ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੇ ਚੋਟ ਦੇ ਦਾਵੇ ਦਾ ਤੱਥਯਾਤਮਕ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਚੋਟ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(ਅ) ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਚੋਟਕਾਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਬ) ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹਾਨੀ ਨੂੰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚੇਗੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(iii) *ਵਿਕਲਪਿਕ ਪਰੀਖਿਆ*: ਕੀ ਪੂਰੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਗੇ।

(iv) *ਸੰਤੁਲਨ ਪਰੀਖਿਆ*: ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ[105]। ਜੇ ਐਸਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਨ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ[106]:

(a) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ 'ਸਾਪੇਕਸ਼ ਮਹੱਤਵ' ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ- ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਜ਼ਰੂਰੀ' ਅਤੇ 'ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ' ਹੈ ਕੇਸ ਲਈ;
(b) ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਹੱਦ;
(c) ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ, ਆਪਰਾਧਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਦਾ ਹੱਕ ਵਰਗੇ ਉੱਚੇਰੇ ਹਿੱਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ;
(d) ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ; ਅਤੇ
(e) ਕੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਨਤਕ ਨੂੰ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

133. ਉਪਰੋਕਤ ਜਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਮਨ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ:

(i) ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼(ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ) ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜਨਤਾ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ ਵਿਆਜ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸੈਟਲ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ। ਦ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੈ;

(ii) ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੋਟ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਹੱਦ ਅਦਾਲਤਾਂ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ: (ਏ) ਸੱਟ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜੋ ਕਿ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ; (ਬੀ) ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਹੱਦ; (c) ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ; ਅਤੇ (ਡੀ) ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰੋ;

iii) ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਰਗ ਦਾਵਿਆਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ, ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਸਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਕੀਰਣ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ;

iv) ਭਾਰਤ, ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ, ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਜਾਂ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਦਰ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਖੁਲਾਸੇ ਅਤੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ *ਉਦੇਸ਼* ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ *ਪ੍ਰਭਾਵ;* ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ

v) ਭਾਰਤ (ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਪਤਾ ਵਿੱਚ), ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ, ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਨਕ ਪੀ.ਆਈ.ਆਈ. ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਮਾਨ ਹਨ ਕਿ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ *ਪ੍ਰਭਾਵ* ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

vi) ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ, ਉਤਪਾਦਨ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੀ.ਆਈ.ਆਈ. ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਬੋਝ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਅਦਬੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਇਹ ਖੋਜ ਦੇ ਪੜਾਅ ਅਤੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦਾ ਇੱਕੀਕਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕੀਕਰਨ ਇਸ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆਤਮਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੋਜ ਦੇ ਪੜਾਅ ਅਤੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਬੋਝ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਐਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਬੋਝ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਤੌਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਜਨਹਿਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਜਨਹਿਤ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੇ; ਅਤੇ

(vii) ਜਦੋਂ ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਚੋਟ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਪਰੀਖਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

134. ਸਿਵਿਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ 1908 ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕੇ ਜੋ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਫਾਇਲਿੰਗ ਤੋਂ, 107 ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਮੰਗਣ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਮੰਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਉੱਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਖੋਜ ਨੂੰ 'ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ' ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਲਈ ਜਾਂ ਖਰਚੇ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 'ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦੇ ਉਚਿਤ ਢੰਗ' ਦੇ ਫਰੇਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਹਲਫਨਾਮਾ ਐਪੈਂਡਿਕਸ ਸੀ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 5 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਹਲਫਨਾਮਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਨੰ. 5

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ (ਓ. 11, ਆਰ. 13.)

(ਸਿਰਲੇਖ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੰਬਰ 1, ਸੁਪਰਾ)

ਮੈਂ, ਉਪਰੋਕਤ-ਨਾਮੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ C. D., ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ:-

1. ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ.

2. ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ [ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਆਧਾਰ।]

3. ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇੱਥੇ ਦੂਜੀ ਅਨੁਸੂਚੀ.

4. ਆਖਰੀ-ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੇਰੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਸਨ ਜਾਂ ਪਾਵਰ ਚਾਲੂ [ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਹ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਬਜ਼ਾ ਹੁਣ ਉਹ ਹਨ।]

5. ਮੇਰੀ ਉੱਤਮ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ । ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ, ਮੇਰੇ ਕਬਜ਼ੇ, ਹਿਰਾਸਤ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਏਜੰਟ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ, ਹਿਰਾਸਤ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ, ਹਿਰਾਸਤ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਤਰਫ਼ੋਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਤਾ, ਖਾਤੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ, ਵਾਊਚਰ, ਰਸੀਦ, ਪੱਤਰ, ਮੈਮੋਰੰਡਮ, ਕਾਗਜ਼ ਜਾਂ ਲਿਖਤ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਪੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਵੀ, ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਥੇ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ.

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

135. ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੇ ਅਨੈਕਸਚਰ ਸੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡਰ ਗਿਆਰਵੀਂ ਨਿਯਮ 13 ਸੀਪੀਸੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ ਦਾ ਫਾਰਮ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਖੋਜ, ਨਿਰੀਖਣ, ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੂਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਖੋਜ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਬੋਝ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ

ਦੀ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਬੋਝ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਬੋਝ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਹੈ।

136. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਸ. ਪੀ. ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 'ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ'। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ (ਨਾਲ ਹੀ ਆਧਾਰਾਂ) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਪਰਯਾਪਤ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪੀਆਈਐਲ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਸ. ਪੀ. ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੁਖੀ ਹੈ ਜਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ 'ਤੇ, ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਕੱਤਰ। ਦਾਅਵਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਉਸ ਮਾਨਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

I. ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ

137. ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਵੇ ਦਾ ਮੂਲ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਛੂਟ ਮੰਗਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਵਿਚਕਾਰ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਕਾਰਨ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

138. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੋਟ:

(i) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਛੋਟ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਭਟਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ, ਯਾਨੀ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੁਆਰਾ ਮੇਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਤੋਂ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੋਟ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਾਜਬ ਹੈ;

(ii) ਦੂਜੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪੀ.ਆਈ.ਆਈ. ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਜੋ ਮਾਨਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਦੇ ਉਪ-ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਆਨ ਇਸ 'ਤੇ ਸੀ: (i) ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਅਸਰ ਅਤੇ ਨਾ

ਕਿ ਉਦੇਸ਼; ਅਤੇ (ii) ਖੁਲਾਸੇ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ (ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ)। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਿਆਨ 'ਕਾਗਜ਼ਾਤਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ' ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਵੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਅਸਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦੋ ਸਿਦਾਂਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (9) (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਮਾਨਕ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗ ਹਨ;

(iii) ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਕਦਮ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਦਾ ਮਾਨਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਸਕ□ਤੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਕਦਮ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਦਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਿਆਪਤ ਲਚਕ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv)ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ. ਦਾਅਵਾ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਨਿਆਂਪ੍ਰਦਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਨਿਆਂਪ੍ਰਦਾਨ ਦਾ ਰਾਜੀ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ. ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

139. ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਛੁਪਾਓਣ ਦੇ ਨਿਆਂਪ੍ਰਦਾਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੜ-ਮਾਡਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਤੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(6) ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 124 ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਵਿੱਚ 'ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਧੀਆਂ' ਦੇ ਖੰਡ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ 'ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ' ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਰਬੌਮਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ [...]. ਸੈਕਸ਼ਨ 124 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਲਾਸੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਧੀ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਜੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 124 ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਛੁਪਾਓਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉੱਚ ਮਾਨਕ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

140. ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਸਿਰਫ ਸੰਤੁਲਨ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ *ਪ੍ਰਭਾਵ* ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਦੇ ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੰਡ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 124 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂਪ੍ਰਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਤੇ 19(1)(a) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 124 ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਇੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਨਿਆਂਪ੍ਰਦ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਧੀ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਦੀ *ਚੋਟ* ਹੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।

141 .ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 124 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕੀਤੇ ਮਾਨਕ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਐਸ. ਪੀ. ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ

ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਗਾਊ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਪ-ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 124 ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

(i) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ ਕੀ ਨਹੀਂ (*ਚੋਟ ਦਾ ਪੜਾਅ*);

(ii) ਕੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਕਾਰੀ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਾਧਨ ਹੈ; ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਚੋਟ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ (*ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਪੜਾਅ*); ਅਤੇ

(iii) ਕੀ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ *ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ* ਦਾ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ (*ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਪੜਾਅ*)।

142 .ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਸ. ਪੀ. ਗੁਪਤਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸਾਪੇਕਸ਼ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ - ਕੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ' ਜਾਂ 'ਜ਼ਰੂਰੀ' ਹੈ, ਜਾਂ ਕੇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸਾਰ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ। ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜੇ. ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਜਾਂ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਵਰ: ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਕਾਰੀ ਸਾਧਨ

143. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 124 ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸੋਧੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਮਾਨਕ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਪਰੀਖਿਆ ਇੱਕ ਸਖਤ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮਿਆਰ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਿਟੀ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਮਿਆਰ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਰਹਿਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

144. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 145 ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 145 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ 1966[110] ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1966 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ 2013 ਦੁਆਰਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ 2013 ਦੇ ਆਰਡਰ XIII ਨਿਯਮ 1 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦਲੀਲਾਂ, ਫੈਸਲਿਆਂ, ਹੁਕਮਾਂ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀਆਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨਿਯਮ 7 ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ (i) ਗੁਪਤ ਹਨ; (ii) ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹਨ; ਅਤੇ (iii) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਰਡਰ XIII ਨਿਯਮ 7 ਹੇਠ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਨਿਕਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"7. ਇਸ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿੰਟ, ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਪਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਗਜ਼ ਜੋ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ।"

145.ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਰਡਰ XIII ਨਿਯਮ 7 ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ 7 ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸਮੱਗਰੀ ਗੁਪਤ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੋਟ ਦਾਅਵੇ ਵੀ ਉਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਨਹਿਤ ਛੋਟ ਦੀ ਥਾਂ ਲਵੇਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜੋ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਵਿਧੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ. ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੋਟ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ.

146. ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇੱਕ-ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਲ ਰਾਵੀ ਬਨਾਮ ਦ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਸਰਵਿਸ111 ਵਿੱਚ, ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਬੰਦ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ

ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਦਾਵੇਦਾਰ ਤੋਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਜਨਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲਾਰਡ ਡਾਇਸਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨਿਆ:

"41. [...]ਪੀਆਈਆਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਣਉਚਿਤਤਾ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੰਦ ਸਮਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੇਵਲ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਸ ਵਕੀਲ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

147. ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਦੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ, ਇਹ ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁੱਦਾ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਜਿਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ) ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਕਾਰੀ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਜਾਂਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਫਲ ਪੀਆਈਆਈ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਨਿਆਂਪੂਰਵਕ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

148. ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਲਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਦੋ-ਪੜਾਅ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।112 ਪਹਿਲਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ। ਦੂਜਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਨਿਆਂਪੂਰਵਕ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਦ ਸਮਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸਮਗਰੀ "ਪਰਯਾਪਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਬੰਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧੋ।" ਭਾਵ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚਾਰ ਇੰਨੇ ਉੱਚੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ ਦੋ ਸੱਟਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬੰਦ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਅਜਿਹੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ। ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਛੋਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ। ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਬੰਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਰਾਜ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

“5.51 ਇਸ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ ਠੋਸ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਇੱਕ ਬੰਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਠੋਸ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬੰਦ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਬੰਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੇਸ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਬੰਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕ੍ਰਾਊਨ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸੀ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਕ੍ਰਾਊਨ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕੋ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਤਾਜ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਾਂਗੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦੁਰਲੱਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੰਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋਵੇਗੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਗੈਰ-ਕ੍ਰਾਊਨ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰੇਗਾ ਪਾਰਟੀ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

149. ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਫਲ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਅਲ ਰਾਵੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵਿਆਜ ਦੀ ਛੋਟ. ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਰਾਜ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਨਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ (ਜਾਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ) ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਖੁੱਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬੇਦਖਲੀ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਕਸਰਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਨਤੀਜਾ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜਨਤਾ ਲਈ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਕਸਰਤ। ਜਦਕਿ ਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਜ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਜੱਜ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਸਹਿਮਤ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਾ ਕਿ ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ.

150. ਲਾਰਡ ਡਾਇਸਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਦਾਵੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ: (i) ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲਟ ਹੈ। ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; (ii) ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇੱਕੱਲਾ ਜਾਣਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਦਾਵੇਦਾਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਅਨੁਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਦਾਵੇਦਾਰ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

151. ਲਾਰਡ ਕੇਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਦੋ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸਬੂਤ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਸੰਭਵਤ: ਮੁੜਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਹੈ। ਲਾਰਡ ਕੇਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜੱਜ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਚਮੁੱਚ ਮੁੱਲਵਾਨ ਹੋਣ ਲਈ, ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ:

"93. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਤਰਕ ਇਸ ਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖਣਾ, ਸੰਭਵਤ: ਮੁੜਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਹੈ - ਕਿਉਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੀ ਸੁਝਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਿਰਣਾਕਾਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤਰਕ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਭੁਲ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਣਕਹੀ ਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੱਜ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੁੱਲਵਾਨ ਹੋਣ ਲਈ, ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾਏ ਗਏ ਸਬੂਤ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਜੱਜ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਖਤਰਾ ਦੋਨੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਾਕਾਬਲ ਇਨਕਾਰ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

152. ਲਾਰਡ ਕੇਰ ਨੇ ਹੋਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਦੁਵਿਧਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਉੱਤਨਾ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵੱਲ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਖੁਦ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਲਾਲਚ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚੇਗਾ।

153. ਲਾਰਡ ਮਾਨਸ (ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਾਰਡ ਹੇਲ ਸਹਿਮਤ ਸੀ) ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਕਲਾਰਕ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤ ਕੀਹ ਹੋਣਗੇ। ਲਾਰਡ ਮਾਨਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਖਾਰਜ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਲਾਰਡ ਕਲਾਰਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੱਜ

ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬੰਦ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

154. ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਕਲਾਰਕ ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਮੈਨਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ *ਅਲ ਰਾਵੀ* (ਉੱਪਰ) ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੰਦ ਮਟੀਰੀਅਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕਦਮ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੰਦ ਮਟੀਰੀਅਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿਊਰ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਸੀਲਡ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਰਗੀ, ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦਾਵੇਦਾਰ ਅਣਜਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਸ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੰਦ ਮਟੀਰੀਅਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਸ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਨਿਆਇਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

155. ਜੇਕਰ ਦਾਵੇਦਾਰ ਸੀਲਡ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਦੇ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਰਡ ਕੇਰ ਨੇ *ਅਲ ਰਾਵੀ* (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ, ਦਾਵੇਦਾਰ ਬੰਦ ਮਟੀਰੀਅਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿਊਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਨਤੀਜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂਕਾਰ ਤਟਸਥ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਨੁਮਾਨ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾਲ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਅਨਿਆਂਪੂਰਣ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏਗੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਅਨਿਆਂਪੂਰਣ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਆਲੋਚਨਾ ਲਈ ਸੁਧਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

156. ਇਹ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਾਵੇਦਾਰ ਅਤੇ ਬਚਾਅਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਸੀਲਡ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਬਚਾਅਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੰਦ ਮਟੀਰੀਅਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿਊਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਸ ਤੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਅਸਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਸੀਮਿਤ ਦਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਹੋਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਰਡ ਡਾਇਸਨ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾਵੇਦਾਰ ਲਈ ਸਹਿਜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ।

157. ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਸ ਤੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਨਾ ਕਰਨਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਾਰਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੇੜਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ 'ਤੇ ਤਰਕ ਯੋਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਤਰਕ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤੌਲਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਣ ਯੋਗ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਨਾ ਕਰਨਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਇਹ

ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੋਲਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ। ਭਾਵੇਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕਲਪਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਵਿਆਜ ਦੀ ਛੋਟ ਜੇਕਰ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਗੈਰ- ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਟ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੱਟ ਦਾ ਭਾਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

158. ਅਦਾਲਤਾਂ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਤੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਜਾਏ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਫਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੂਟ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕੇਵਲ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੇ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸੰਸਕਰਣ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੂਟ ਕਾਰਵਾਈ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਜੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੂਟ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੂਟ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਸਾਧਨ ਦੁਆਰਾ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਭਵ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਮਾਡਲਿਟੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

159. ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਦਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਕਰਕੇ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਉਚਿਤ ਸਨ।ਇਸ ਲਈ, 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਨੂੰ MIB ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਮਿਤੀ 2 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਆਧਾਰ. ਕੇ ਮੂਲ ਚੁਣੌਤੀ: ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ MIB ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨੂੰ ਰੀਨਿਊ ਕਰੋ

160. ਆਪਣੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਮਿਸਟਰ ਹੁਜੇਫਾ ਏ ਅਹਮਦੀ ਨੇ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਜੋ ਨਤੀਜਾ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ 2 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਐਮ.ਐਚ.ਏ.

ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਚੁਣੌਤੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ।

161. 2010 ਵਿੱਚ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੇ ਖਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ, 'ਮੀਡੀਆ ਵਨ' ਨੂੰ ਅਪਲਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਆਈ.ਬੀ. ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਖਿਲਾਫ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦਾ 'ਮਧਜਮਮ ਡੈਲੀ' ਨਾਲ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਧਜਮਮ ਡੈਲੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਸੁਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਥਿਤ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ 'ਹਿੰਦੂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਰਮ ਰੁਖ' ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਧਜਮਮ ਡੈਲੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

162. 2014-2019 ਦੌਰਾਨ, ਜਦੋਂ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਜੇ.ਈ.ਆਈ-ਐਚ. ਦੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਤੋਂ ਆਲੇਗਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ-ਸਥਾਪਨਾ ਰੁਖ। ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਖਿਲਾਫ-ਸਥਾਪਨਾ ਰੁਖ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ., ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼ (ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਾਵਰਜ਼) ਐਕਟ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਤਲਾਮ, ਨਾਗਰਿਕਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ., ਐਨ.ਪੀ.ਆਰ., ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਕਥਿਤ "ਅੱਤਵਾਦ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਹਰੇ ਮਾਪਦੰਡ", ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੀ ਖਰਾਬ ਚਿੱਤਰਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ ਆਈ.ਬੀ. ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕਾਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਲਈ ਉਚਿਤ ਅਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ।

163. ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚ "ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾਪੂਰਣ ਸੰਬੰਧ, ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਵਮਾਨਨਾ, ਮਾਣਹਾਨੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ" ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਭਾਗ ਸੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਇੱਕ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਅਸਵੀਕ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੀਮਾ ਕੇਵਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ।

164. ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਮਰੂਪਤਾ ਮਾਨਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂਡਰਨ ਡੈਂਟਲ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (9ਜੇ) (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰੂਪਤਾ ਮਾਨਕ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 13 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, 'ਕਾਨੂੰਨ' ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਮਰੂਪਤਾ ਮਾਨਕ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਨੂੰ ਸਮਰੂਪਤਾ ਮਾਨਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

165. ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂਡਰਨ ਡੈਂਟਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਿਟੀ ਮਾਨਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਰੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮਾਪਦੰਡ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 19, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਉਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੋ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 19(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਵਾਜਬੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੋ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦਾ ਕਥਿਤ ਵਿਰੋਧੀ-ਸਥਾਪਨਾ ਮੌਕਾ, ਅਤੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦਾ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਸੰਬੰਧ।

166. ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰੈਸ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਰਜ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜ ਉੱਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਤੱਕ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਮੋਜੀਨਾਈਜ਼ਡ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ।

167. ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਚੈਨਲ, ਮੀਡੀਆ-ਵਨ ਦੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ, 'ਵਿਰੋਧੀ-ਸਥਾਪਨਾ' ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਮੁਕਤ ਭਾਸ਼ਣ 'ਤੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਠੰਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਆਰਟੀਕਲ 19(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

168. ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਦੀ ਕਥਿਤ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਆਈ.ਬੀ. ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਬੈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਤਿੰਨ ਬੈਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ 1992 ਵਿੱਚ ਅਣਚਾਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕੂ) ਐਕਟ 1947 ਅਧੀਨ ਬੈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 1994 ਵਿੱਚ ਬੈਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਇੱਕ ਬੈਨ ਕੀਤਾ ਸੰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਬੰਧ, ਜਾਂ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਦੇ ਕੈਡਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਥਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਗਲਤ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੰਗਠਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵੇਸ਼ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਹਮਦਰਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਹਮਦਰਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕ ਜੇ.ਈ.ਆਈ.-ਐਚ. ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਹਨ। ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਪਰੋਕਤ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਇਜ਼ ਟੀਚਾ ਜਾਂ ਸਹੀ ਉਦੇਸ਼।

169. ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਖਿਲਾਫ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੱਗਰੀ 2018 ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਐਨੈਕਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਐਸ.ਆਈ. ਨੰਬਰ 20 ਅਤੇ 22 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਸ.ਆਈ ਨੰਬਰ 20 ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ "ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲਤਾ", ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ ਨੰਬਰ 22 ਹੈ "ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਸਿਸਟਮੈਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਸਟਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ"। ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਖਿਲਾਫ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਆਈ. ਨੰਬਰ 20 ਅਤੇ 22 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਖਿਲਾਫ ਕਥਿਤ ਭੇਦਭਾਵ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਿੰਗ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਸਿਰਫ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਐਲ. ਨਿਸਚਾਇ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼

170. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੀ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ 2 ਮਾਰਚ 2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਿਸਚਾਇਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

(i) ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਪਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਊਨਲਿੰਕਿੰਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼;

(ii) ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਫੈਸਲਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

(a) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ *ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ (ਉਪਰੋਕਤ)* ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਂਤਰਿਕ ਮੁੱਲ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਕੇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਨਾ ਪਾਵੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਕੋਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਸਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਕੋਰ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ;

(b) ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਦੇ ਉੱਚਿਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ 31 ਜਨਵਰੀ 2022 ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਤਰਕ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਭਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਰੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(c) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ *ਪੂਰਵ-ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਉਪਰੋਕਤ)* ਅਤੇ ਡਿਜੀ ਕੇਬਲ ਨੈਟਵਰਕ (ਉਪਰੋਕਤ) ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਉੱਚਿਤਤਾ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(d) ਭਾਵੇਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ, ਰਾਜ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉੱਠਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਮੂਹਿਕ ਛੋਟ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ;

(e) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ (i) ਦੇ ਟੈਸਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿੱਚੇਗਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਉਹੀ ਅਨੁਮਾਨ;

(f) ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਗੁਪਤਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਨੁਪਾਤ ਮਿਆਰ. ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਦਾ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ MBL, ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਅਟੱਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਿਧੀਗਤ ਗਾਰੰਟੀ, ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ;

(g) ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੋਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਦਾਅਵੇ, ਜੋ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਿਧੀ, ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਮਿਆਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਦੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਪਰੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਐਡ-ਹਾਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਮਿਆਰ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦੇ

ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਦੀ ਘਾਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਆਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਤਾ ਦਾਅਵਿਆਂ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਨਤਕ ਵਿਆਜ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ, ਸੀਲਬੰਦ ਕਵਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ;

(h) ਅਦਾਲਤਾਂ ਗੁਪਤ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਫਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਛੋਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ; ਅਤੇ

(iii)ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਠੋਸ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨਾ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਮ.ਬੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਥਿਤ ਵਿਰੋਧੀ-ਸਥਾਪਨਾ ਰੁਖ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦਾ ਜੇ.ਈ.ਆਈ-ਐਚ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਲੀ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(a) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

171. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪਰਖ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕ ਮਾਨਕ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਵਾਲਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਰਦਾ ਅੱਖਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਟਕਰਾਉ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਵਿਤਰਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰੇਗੀ।

172. ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਛੁਪਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਅਸਰਦਾਰ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਨਹਿਤ ਛੂਟ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਛੁਪਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰੇਗੀ। ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਸਹੁੰ ਨਾਲ ਬੱਧ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਂ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਕੀਲ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

173. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 145 ਅਨੁਸਾਰ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਕੇਵਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਛੂਟ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਬੰਦ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਐਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹਾਂ ਜੋ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਰੰਤੂ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਕੱਟੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

174. ਸਿਵਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਮ.ਐਮ. ਹੁਣ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਆਗਿਆਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਆਗਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ।

175. ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀ(ਆਂ), ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨਿਪਟਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate